

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

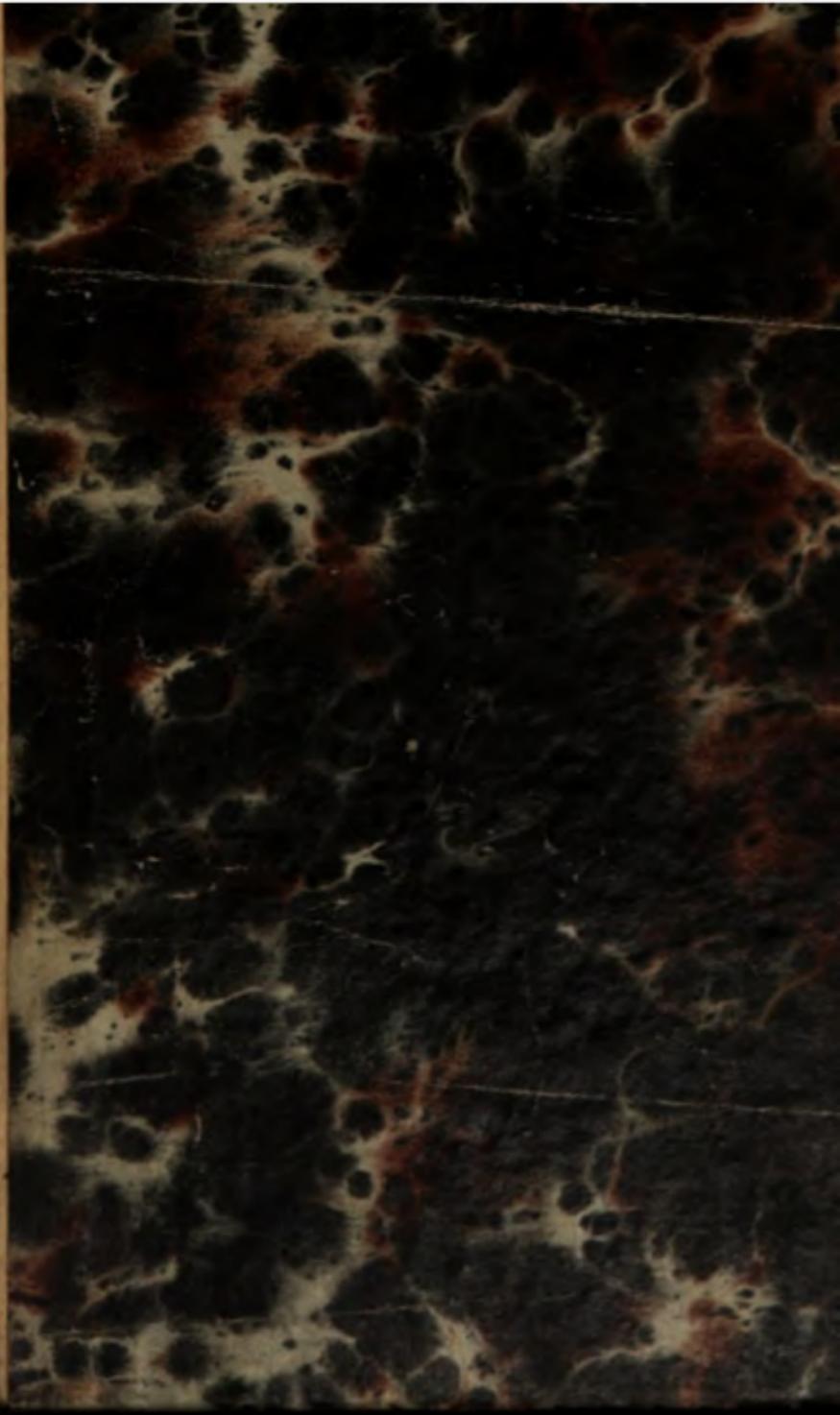
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

METHODUS
CARTESIANÆ
Consideratio
THEOLOGICA,
AVCTORE
JACOBO REVI O, S S. Theol.
Doct. & Collegii Theol. Præpott.
Ordd. Hollandiæ & West-
Frisiæ Præfecto.

LVGD: BATAVORVM:
Apud HIERONYMUM de VOGELI
ecl. I. c. XLVII.

DEO OPT. MAX.
DEO FORTI, ZELOTÆ,
CAUSÆ SUÆ VINDICI,
NOMINIS ASSERTORI,
VERITATIS PROTECTORI,

HOC OPVSCVLVM,
EIVS HONORI TYENDO ELVCV-
BRATVM, SACRVM VOTVM.

QVE ESTQ.

Christianis Lectoribus

Salutem.

Quid recti aut pravi Metodus
Cartesia portet
Discite, non inter streperæ convicia
linguae,
Cum furit insanis acies clamoribus;
& cum
Impatiens animi male verum exami-
nat ardor,
Verum bic composita mecum disquirite
mente.

Rxcitavit non ita pridem e-
ruditorum studia Renatus
Cartesius, elato signo Novæ
Methodi, cuius beneficio,
tum reliqua omnia, tum imprimis fun-
damentum illud omnis religionis, *Esse*
Deum, à nemine adhuc, ut putat, rite
demonstratum, se erucere, ac in tuto
locare posse, professus est. Eo ut per-
veniat, & nos quasi injecta manu du-
cat, vult primo de Deo dubitari, imo

ad tempus eum negari, & quæcunque
eius testimonia in rerum universitate
extant, pro somniis & ludibriis haberi:
postquam autem, absterto quasi scoto-
mate, suo quodam, atque à se excogiti-
tato commento ad Dei existentiam se-
pervenisse censet, ita abnormes deinde
ex ea opiniones nescit, ut nusquam
melius mihi quadrare videatur lauda-
tum nuper à viro quodam eximio di-
ctum Augustini de Manichæis: *Ea do-*
cens excitatos, ut vel dormire semper fasius-
sit, quam illo modo evigilare. Sed in abor-
tivos hujusce Methodi partus, suus erit
fortassis inquirendi locus: Nunc ip-
sam Methodum sua per vestigia per-
sequemur, donec ea nos ad Dei exi-
stentiam, si potest, perduxerit. Quod
dum agimus, non ambigimus fore à
quibus hoc nostrum institutum sannis
ac contumeliis excipiatur, & quidem
ex illo hominum genere, qui dum om-
nia præjudicia exuenda esse clamitant,
hoc unum tamen præjudicium depo-
nere nequeunt, *Cartesium vel errare non*
posse, vel saltem nusquam errasse. quod
nisi sentirent, non ita sollicite res ab-
surdissimas & periculosissimas in ejus
scriptis notaras qualicunque colore
inductas.

inducto sibi defendendas putarent. E
quibus, si qui forte illius patrocinium
adversus nos suscep̄turi sunt (nam ut
ipse, tantus suo judicio Dictator, eo-
usque se demittat, vix est ut speremus)
eos hoc unum moneo uti cogitent, ra-
tionum hic certamen cerni, non nuga-
rum. Atque illud imprimis compen-
dI, si libet, facient, *Nos nihil hic videre,*
nihil intelligere, dolii inanis instar tinnire
tantum: & quæ plurima id genus ita
perpetuo in ore habent, ut dicas te Iu-
dæorum Pontificem detonantem audi-
re: *υμᾶς ἐκ οἰδην ὁδοί, καὶ διαλογίζεσθαι.*
Verum enimvero (quod inter a-
micos dictum sit) ventosa, vana sunt
ista, & depositæ plerumque causæ in-
dicia, quæ aliis armis se tueri nequit.
Novimus, per Dei gratiam, quam
curta nobis sit ingenii supellex: scimus
tamen mediocriter quid *Deus*, quid
malignus genius, quid *dubitare*, quid *ne-
gare*, quid *somnus*, quid *vigilia* sit. ut
in ea quæ de hisce rebus Cartesius effu-
tavit à nobis inquiri non tam moleste
ferre debeant. Doceant ergo (siquod
operæ pretium facere volunt) vel non
scripta esse à Cartesiò quæ fugilla-
mus, vel taliā ea esse quæ cum vera re-

ligione in una sede morari possint : & Minerval eis debebimus. Sin hæc declinent , & obtrectando quam disputando se tutiores potent, sciant nos illiberali illo agendi modo ab incepto dimoveri non posse, neque commissuros, ut per nostram socordiam lolium illud in animis juventutis nostræ radices agat , ac tandem ecclesiæ intima perturbet. Aliud erit, sicubi nos , aut à mente adversarii aberrasse, aut eum per imprudentiam perperam vellicasse, non dixerint modo (quod facile est) sed ratione evicerint. ea siquidem re nibil nobis poterit accidere optatius, hac tamen servata lege , primo, ne ex eo causæ quam agimus (quæ non nostra sed ipsius Dei est) præjudicium creetur : deinde, ut quod humanitus forte peccatum est , humaniter quoque castigent. Maxime , cum ipsi scripta sua ab omni errore libera præstare nec ausint, nec revera possint. Liceat nobis hic uti oratione celebris cuiusdam ac facundi viri , qui in causa non absimili, modeste se excusans , *Vt homines,* inquit, *errare potuimus IN NONNVLIS,* non tamen potuimus *I N Q M N I B V S.* quod ejus effatum mire congruit adju-

rationi R. Benjamini, infertæ prolego-
menis מוסה קימחי:

וְאַנִי מְשֻׁבֵּעַ כֹּל קָורְאָ בְּזֹאת
הַקְרָמָה וַיִּמְצָא בָּו שְׁגִיאוֹת
בְפְרַטְיוֹ יְדֵיכְנוּ לְכֹף זְכוֹת
בְּרָאוֹת כְּלָלֵינוּ כִּי אָסֵם בְּפְרַטְיוֹ
שְׁגִיאוֹת אַנִי יוֹדֵעַ בְּאֶמֶת כִּי
בְכָלְלֵינוּ אֲפִיחִיוֹת:

*Id est, si sensum species: Adjuro omnem
qui hoc proemium lecturus est, si in parte
eius aliqua deprehenderit errores, ut secun-
dum me det litem, consideratâ rei summâ.
Nam si in membro eius aliquo sit vitium, ta-
men certo mihi constat, integrum corpus recte
se habene. Idem de opusculo hoc meo
confido in Domino me asseverare pos-
se. Vestrarum autem Christiani Lecto-
res, erit judicium. Valete. LVGD.
BAT. VII. KAL. DEC. ANNO 2
civitatis academias. CL. I. C. COLVII.*

Andreas

Andreas Alciati Emblema LXXIX.

Quod nimium tua formasibi NARCIS.
SE placebat,

In florem, & noti est versa stuporis olus.
Ingenii est MARCOR cladesque φιλαυτία,
doctos.

Quae pessum plures datque deditque viros:
Qui veterum abjectā METHODO, nova
dogmata querunt
Nilque suas prater tradere PHANTAS-
IAS.

Id græce sic conabamur vertere:

Hύπ' ἡγαντοῖς οὐδὲ ΝΑΡΚΙΣΣΕ σοι πρόδωνε μορ-
φή

Εἰς ΝΑΡΚΗΣ ἔλαθες αὔθος αἵματι βόρδυσθαι.
Νάρκη τὸ φρενός εἰς ΦΙΛΑΥΤΙΑ, οὐ μόλις
πολλῶν.

Ἄνδραν ἐποχέμενον σύνταψεν οὐφυίαν,
Οὐ πατέρεων ΜΕΘΟΔΟΣ διασύρεται, οὐδὲ
πάμπαν

Τὰς ιδίας ἔξας πρόδωνε φαντασίον.

M.E.

METHODI
CARTESIANÆ
Consideratio
THEOLOGICA.

CAPUT PRIMUM.

Methodus Cartesij ab auctore suo omnibus aliis prelata. Voluptas quam ex ea percipit. Valere eam ad quaslibet difficultates resolvendas. ad omnium qua in philosophia disputantur inveniendam veritatem. ad acquirendum habitum non errandi. immo eo perueniendi ut errare non possit est nunquam fallatur, sed in omnibus sequatur veritatem. esse omnium antiquissimam, & maxime vulgarem, utpote humanis mentibus à natura inditam. Interim dubitat ipse Cartesius, an non orichalcum pro auro, vitrum pro gemma vendit. historiam an fabulam narrat in medio relinquit. & plura fortassis in methodo sua fugienda quam imitanda esse confitetur. Iudicium de hinc omnibus.

A

Renatus

Renatus des Cartes, Dissertatione de Methodo recte utendi ratione, & veritatem in scientiis investigandi, se in eas cogitandi vias incidisse ait, per quas non difficile fuit pervenire ad cognitionem quarundam regularum, sive axiematum, quibus constet Methodus, ut ex progressu quem in veritatis indagatione jam facisse arbitretur, summa voluptate perfundatur; talemque de iis qua sibi querenda restent, spem conceperit, ut si inter occupationes eorum qui MERI HOMINES sunt, quadam solide bona & SERIA detur, credere ausit, illam eandem esse quam elegit. Method. p.2.

Ejus Methodi tales se fructus degustasse, ut nec suaviores ullos, nec magis innocuos in hac vita decerpi posse arbitretur. Cumque illius ope quotidie aliquid detergeret, quod & vulgo ignotum. & alicujus momenti esse existimabat, tanta voluptate animum suum impletum, ut nullis aliis rebus affici posset. ibid. p. 25.

Se quandam excoluuisse Methodum ad QUASLIBET DIFFICULTATES in scientiis resolvendas. Medit. de prima philos. pag. (**) 4.

Demonstrationes (quas ejus ope invenerit) tales esse, ut non putes ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inueniri VNQVAM POSSINT. ib. verba p.

Speyare

*Sperare se, veritatem eorum OMNIVM
de quibus in philosophia solet disputari, tam
clare esse exposicurum, ut quicunque illam
quarent, PERFACILE ipsam ibi sint in-
venturi. Ep. ad Dinetum p. 165.*

*Possesse, attentus & sapientiterata medita-
tione efficere, ut habitum quendam NON
ERRANDI acquirat. imo fieri plane NON
POSSIT ut erret. Didicisse se, non tantum
quid sibi sit cavendum, ut NVNQVAM
FALLATVR, sed simul etiam, quid agen-
dum, ut ASSEQVATVR VERITATEM
(in omnibus videlicet, ut ex oppositione
perspicuum est) Meditat. 4. p. 61.62.*

*Methodum hanc non esse novam. Medit.
p. (* * *) 4. sed omnium ANTIQVISSI-
MAM, quia verissimam. Not. ad Septi-
mas Object. p. 19. Philosophiam suam non
esse novam, sed omnium maxime antiquam
& VVLGAREM. Princip. Philos. p. 305.
Nam, quantum ad principia, ea se tantum
admittere, qua omnibus omnino Philosophis
COMMVNIA fuere, suntque idcirco om-
nium antiquissima, & qua deinde ex iis de-
ducit, jam ante in ipsis contenta & impli-
ca fuisse, tam CLARE à se ostendit, ut etiam
antiquissima, utpote HUMANIS MENTI-
BVS A NATVRA INDITA, esse appa-
reas. Epist. ad Dinetum p. 171.*

*Hisce elogiis non obstantibus, tanquam
in re crepera se recolligens, ait: Me vero*

fortasse fallit opinio, nec aliud est quam **ORICHALCVM & VITRVM**, quod pro **AVRO & GEMMIS** hic vendito. Sed in hoc libello declarare intituli, quales vias in veritate inquirenda secutus sum, & vitam omnem meam tanquam in tabella delineare. Ne quis igitur putet me hic traditurum aliquam Methodum, quam unusquisque sequi debet ad recte regendam rationem; illam enim tantum quam ipse secutus sum propone decrevi. Cum autem hic nihil aliud promittam, quam historia, vel si malitis **FABVLÆ narrationem, qua inter NON-NVLLAS res quas NON INVITLE erit imitari, PLVRES alia fortasse erunt, que FVGIENDÆ videbuntur, spero illam aliquibus ita profundram, ut nemini interim nocere possit. &c. Method. p. 2. vtsa, & 3.**

Keios.

In hisce due consideranda veniunt: primo, magnificæ pollicitationes, deinde trepida quasi fuga, qua eas omnes, ut parvulum miles, abjicit, & suspectas reddit. Ad ptimum quod attinet, liquido patet, cum Deo se similem facere, qui solus privilium habet, omnia resolvendi, nunquam errandi &c. quodque periculosest est homini pontificiarum partium, etiam in Papæ usurpationes involare, qui sibi

inter homines soli eam prærogativa vindicat, licet tantum in cathedra, & per peculiarem assistentiam Spiritus Sancti: at hic methodum invenit, qua id possit & in cathedra, & in scaeno, & circa talem assistentiam. Si dicat, papam esse infallibilem in theologicis, se vero in philosophicis, respondebitur: 1. Enam ad ipsam theologiam methodum hanc simbrias suas extendere, ut patebit in sequentibus. 2. duplum illum papatum in ipso papatu haec tenus ignorantem fuisse, nec facile etiam inter philosophos inventum iti, qui cum sibi imponi patientur.

Conatur quidem hoc eludere Epist. ad Dinetum p. 46. ubi, cum ipsi objecta esset hæc jactantia, de mala adversarii fide conqueritur; *sanquam si*, inquit, *idem esset methodum excolare ad aliquid prestandum*, *& jactare, se illud omnino prestare posse*. Verum enim vero, inane est hoc effugium. nam 1. *Quicquid tandem ipse possit, methodum suam ad id valere affirmat*. 2. *nec tantum de illa, sed & de se ipso loquitur, ad quid videlicet prestandum methodum illam excoluerit, quid beneficio illius jam prestiterit, quid deinceps & speret, & possit*. 3. *imo quid prestissimi sint, & quidem perfacile, quicunque illa utentur. ut patet ex allegatis locis*.

Ad alterum ut veniamus, nempe trepidationes

dationes & dubitationes hujus pollicitatoris, rogo ut considerent lectores. 1. quam parum conveniat, audenter eredere, *solidam bona esse ea*, de quibus ambigas an sint *aurea an area*, an sint *vitrum an margaritum*. Et quis merces hasce *audebit emere*, quas ipse mercator pro sinceras *venditare non audet*? qui ita insaniverit, audiet illud. Horatii: *Prudens emitti viciosum*. 2. Qui pro methodo SERIA, historiam, vel si mavis, FABULAM se edere profitetur, omnem ei ipse fidem derogat. Porro, an philosophi, pro methodo inveniendæ veritatis, fabulam sibi, tanquam *pro virgine cervum obtrudi*, æquo animo latruri sint, ipsi vide-sint. saltem theologis hoc non licet, quibus prohibetur, *Ne attendant FABULIS*, 1. Tim. I. 4. qui jubentur *profanas & aniles*, *FABVLAS aversari*: ib. 4. 7. prout & culpantur illi, qui à veritate quidem aures avertunt, ad *FABVLAS vero diver-sant*. 2. Tim. 4. 4. quique *arte compo-sitas FABVLAS sequuntur*. 2. Pet. I. 16. Ia-ne, *arte compositam hanc fabulam esse*, ipse ejus auctor, ut puto, non negaturus est, *profanam vero*, utpote à vera pietate abducentem, & *anilem quoque*, utpote nec veram nec verisimilem, esse, brevi cum-bopo. Deo demonstrabimus. 3. Qui in methodo sua alia imitanda, alia, & quidem plura *fugienda esse* ipse suspicatur,

neque:

neque quæ vel hujus vel illius notæ sint exponit, lectorem suum præmunit ne temere sibi fidem habeat: idque à prudentibus quidem facile impetrabit. Quomodo autem Methodus illa, in qua non pauca fugienda occurrunt, nemini (quod addit) nocere possit, ratione inire difficile est, cum *saxia sola esse fugienda*, omnibus constet.

Quod de *vetustate, vulgaritate, claritate, facilitate* suæ methodi & philosophiæ jactat, non cohaeret cum ea *obscuritate*, quam ei idem inesse ita frequenter fatetur, ut eam sibi laudi ducere videri possit. *Principia apud omnes nota* cum primo evertere, mox precario iterum assumere non negamus, sed dogmata sua ita evidenter ex iis deduci, ut omnibus vel invitis assensum extorqueant (quod in talibus usuvenerit) non videmus. Nam nec ulli antiquo philosopho aut theologo ea in mentem venerunt, nec recentioribus plerisque, licet doctissimis, & Cartesio amicissimis probantur. Imò, quod mireris, ipse Cartesius in Dedicatoriâ, principiis suis philosophicis præmissa profitetur, se *VNICAM* serenissimam principem Elizabetham Boëmiae regis filiam matu maximam, (cui opus id inscripsit, quamque summi honoris causa nomino) hactenus invenisse, quæ tractatus antea à se evulgatos perfecte omnes intelligeret. *Obscurissimi enim*, inquit

plerisque aliis etiam MAXIME INGENIOSIS
& Doctis, esse videntur. & mox: SOLUM
agnosco ingenium tuum, cui omnia a qua
perspicua sunt; &c.

Absit sane, ut vel minimum laudibus
tantæ heroinæ detritum velim, sed, vel laus
perexigua est, illam ei cognitionem tribui,
quæ HUMANIS MENTIBUS indiscriminatim:
PER NATURAM INSITA est, vel adulatio-
erga sapientissimam principem, & injuria
adversus reliquum genus hominum, inau-
dita, si omnes sensu communis carere, &
quæ à natura animis suis insculpta func-
ignorare, præter solam ejus serenitatem
pronuncientur. Qua porro fronte de vul-
garitate suæ methodi gloriari audet, qui
præfatione Meditationum suarum, profi-
tetur, se viam in ea tam parum tritam, ac
que ab usu communis tam remotam sequu-
tum esse, ut non utile putarit ipsam in Gal-
lico, & passim ab omnibus legendo scripto-
fusius docere, ne dibiliora etiam ingenia
credere possent eam sibi esse ingredion-
dam? Sed mutavit hac in parte nuper veli-
ficationem Cartesius, & Meditationes suas
Gallicè edi non solum consensit, sed & ut
id fieret desideravit, & precatus est, ac ut
hac in parte inconstantia suæ nota oblite-
raretur, totam illam præfationem è Gal-
lica editione sustulit. Atque hæc ad ea qui-
bus suam Methodum vendibiliorum facere
annifus.

autius est Cartesius, dicta sufficient. Nunc ipsam suis quasi gradibus distinctionem ad partes vocemus.

C A P V T II.

Primus Methodi gradus: Cartesius omnis que in scholis docentur didicit, omnes bonos libros legit, omnes facultates, linguas, historias &c. per volutavit, etiam doctrinas malas, vanas, falsas, curiosas, superstitiones, ipsas magorum imposturas. idem aliis commendat. Falsitas hujus narrationis offensa, è tempori brevitate, ipsis Cartesio confessione, experientia. Consilium ejus ne papistis quidem probatum. impossibile. sacris literis vetitum. bonis moribus exitiosum. at ut zale ab ipsis auctore alibi damnatum.

AB inouente etate se ad literarum studia animum adiecisse dicit. Et in una ex celeberrimis totius Europa scholis OMNIA DIDI-
CISSE (ita est in Gallico) quibus alii ibidem imbuebantur. Nec contentum scientiis, que docebantur, OMNES (& hoc in Gallico est) libros curiosiora & à vulgo remoiores tractantes, quoque in manua
A. S. • ipsius

10 *Methodi Cartesiane*
ipius incidere potuisse; evolvisse. Method.
p. 3. 4.

Inter ea quibus operam dederat inscholis, refert *linguas, fabulas, historias, OMNIVM* (ita est in Gallico) *bonorum librorum lectionem, eloquentiam, poësin, matthesin, ethicam, theologiam, philosophiam, jurisprudentiam, medicinam & scientiarum reliquas.* p. 4. 5.

Curiosis scientiis annumerat *MALAS doctrinas* (ut est in gallico) vel *maxime VANAS & FALSAS* (ut est in latino): *qualia sunt promissa Alchymistarum, predictiones astrologorum impostura Magram.* p. 8.

Bonum esse ait (ita est in Gallico nam in latino hæc nonnihil interpolata sunt) omnes sciencias examinasse, etiam maxime superstitiones & falsas, ut justum earum valorem passim, cognoscere, & cavere ne ab eis fallamur. Method. gall. p. 8. lat. 5.

Kētōs.

Hic duo habemus: 1. quid egerit Cartesius. 2. quid in eo prober.

1. Omnes artes & linguas didicit, & omnes libros qua bonos qua malos, quotquot naucisci potuit, evolvit. idque incendiibili celeritate. quod ita demonstro: Cum methodum suam comminisceretur tantum viginti-

viginti. trium annorum erat. p. 20. videamus quibus occupationibus illos annos impenderit. Primi aliquot anni exacti sunt sub-ferula. illis non potuit vacare tantæ rei, sed tantum dictatis præceptorum excipiendis. Ponamus admissum fuisse ad publicas lectiones anno ætatis 15. super sunt ad annum 23. anni 8. ex illis aliquot insumis peregrinando, castris frequentando, mores hominum multorum & urbes visitando & in summa, in vasto mundi volvime studendo. p. 8. illi anni, quos ipse vocat reliquum juventutis sua (Method. Gall. p. 18) non pauciores potuerunt esse quam 5. superest (ad summum) triennium quod in academia exegit, & quo omnes artes, scientias, linguas didicit, omnes quos nancisci potuit libros evolvit, bonos, malos &c. Atque hic permissione D. Cartesii nobis utendum puto, legenda videlicet hæc non ut historiam, sed ut FABVLAM. nam primo, tantam omnium rerum scientiam libri ejus non præferunt, & ipse alibi facetur, se in legendis philosophorum libris nunquam valde multum temporis impendiisse. Meditat. p. 271. p. 475. idem fere de studiis suis theologicis profitetur. Epist. ad Vaetium p. 268. se rerum forensium ignorarum esse. Ep. ad Dinetum, p. 182. Tawrellum & Gorlaum (auctores in vulgus notissimos) sibi ignotos esse. &c. ut de linguis

aliquid addam, exhibeat specimen in graeca, hebreæ, Chaldaea, Syriaca, Arabica. nam ego cum ullam aliam linguam eruditam eallere præter latinam, eamque tantum mediocriter, mihi persuadere non possum. *ἰδίᾳ πόδι, οὐ πηδήμασι.* secundo, licet vigor ingenii faciat ut quis uno quasi momento à terra ad cœlum, & ab oriente ad occidentem animo & cogitatione pervadat, non tamen facere potest ut quis horæ scrupulo sive minuto græssum librum perlegat, quod necessarium esset ad hoc ut quis triennio omnes devotare posset.

2. Quod bonum esse ait, OMNES scientias EXAMINASSE, etiam *superstitiosissimas*, & *falsissimas*, 1. opponit se suis pa-pistis, qui ne s. scripturam quidem omnibus legendam permittunt, nendum libros quos ipsi pro *falsis* habent. Deinde rem impossibilem prescribit. nam qui omnes scientias, & omnes de iis libros *examinaturus* est, non solum obiter (quod in seqq. videtur velle) sed accurate eas cognoscere debet, ut rite de iis judicare possit. ad hoc autem tota hominis vita non sufficit. 3. rem suæ methodo exitia-
lem comminiscitur. qui enim usque ad vitæ suæ periodum examinandis omnibus scientiis & libris occupatur, ei nihil tem-
poris supererit ad cognoscendam methodum Gæteianam. 4. in sacras literas incurrit, at-

que ideo theologis hac in parte sequendus non est. ex enim ex verbis verè sapientium scientiam quærendam docent, non ex lectio[n]e omnium sine discrimin[e] librorum. Eccles. 12. 14. *Potius ex ipsis, Fili mi, admonitus esto: faciens libros multos nullus est finis, & lectio multorum fatigatio est carnis.* nec vult libros malos & curiosos, quales sunt Magorum per voluntati, sed aboleri potius. ut factum Ephesi. Act. 19. 19. ubi *Muli ex eis qui CVRIOSA exercerant, comportatos libros exuferunt in omnium conspectu. quorum supputatu[rum] pretiu[m] repererunt denariorum quinquaginta milia.* s. sibi ipsi os batuit, nam Epist. ad Voet. p. 47. & seq. *malorum librorum nimis frequentem lectionem, non minus quam malorum hominum consortium, noxiā esse ait.* inter eos recenset libros improbos, nugaces, contentiosos, Atheorum, Libertinorum, Cabalistarum, magorum, aliorumve impostorum, quos contagiosos esse recte asserit, & adversatio suo acerbe exprobrat, quod eos videri velit perlegisse. qua fronte? cum hæc sit prima pars methodi, ab ipso inventæ, & aliis, ut vidimus, commendatæ? & quid hoc est aliud, quam studiosæ juventuti commendare *malorum hominum (ne dieant, diabolorum) consortium,* eo praetextu, ut tanto postea melius sibi ab illorum dolis cavere

---

CAPUT III.

Secundus Methodi gradus: Cartesius omnia
qua didicit examinat, excepta Theologia.
rationes cur illam excipiat: Quia cœlum
etiam ignorantissimis pateat. quia extra-
ordinario Dei auxilio destituatur. quia
non sit plusquam homo. Executiuntur hac.
Theologia quam Cartesius revereri se di-
cit, non est alia quam papistica. nec eam
serio reveretur, sed re ipsa explodit & ab-
dicat. Ignorantissimos salvari falsum,
cum fides sit cognitio. auxilium ad theo-
logia examen requisitum, non est extraor-
dinarium, sed omnibus fidelibus commu-
ne. Examen theologiae, ut ab hominibus
errandi periculo obnoxiis traditur, necef-
sarium. Mala fides interpretis Methodi
Cartesiana castigata.

UT primus methodi gradus fuit,
OMNIA DISCERE, ita secundum es-
se videbimus ea quæ didicit EXA-
MINARE. verum cum inter illa quæ didi-
cerat, ipsam quoque Theologiam recen-
suerit,

ſuerit, de illa paulo aliter quam de philoſophia ac reliquis ſcientiis ſibi loquendum vidit. Age ergo, in antecellum de illa, mox de cæteris videamus.

Theologiam nostram (inquit) reverebar, nec minus quam quivis alius beatitudinis eterne compos fieri optabam. Sed cum pro certo & explorato accopissim, iter quod ad illa ducit, non minus IGNORANTISSIMIS (ita est in Gallico) patere quam doctissimis, veritatemque revelatas qua eo ducent (& hic Gallicum textum, qui auctoris eft, sequimur) captum nostrum excedere, non fuiffem ausus eas submittere imbecillati ratiocinationum mearum, & cogitabam, ut quis eas examinare velit, & conatus fui exitum inveniat, requiri extraordinarium quoddam coeli auxilium, & plusquam hominem cum effe oportere.

Keios.

i. Quam dicit Theologiam NoSTRAM, non aliam quam pontificiam intelligere potest. Illam enim, & non aliam, IN SCHOLIS didicit. p. 4. 5. & quidem JESUITICIS. nam JESUITAS vocat preceptores AD HVC suos, & TOTIVS sua prima etatis institutores VNICOS. Epist. ad Dinet. p. 147. quanquam nec SERBONISTAS minori elegie exornet, Epist. Dedicat. suarum.

Meditat.

Meditat. ubi eos maximum Ecclesia Catholica columnen semper fuisse ait, atque eorum nomine ipsorum patrocinium exambit. In summa, omnia sua Ecclesia Catholica iudicio submittit, Princip. phil. p. 310. quæ sane non patietur eum aliam theologiam quam suam REVERERI. 2. Theologiam, utcunque sumatur, verbo quidem revereri, in animo autem pro certo & explorato habere, vitam æternam ab ignorantissimis obtineri posse, est irridere theologiam, non revereri. quum ad salutem nihil interesset statuatur, cognoscas eam an ignores. Quo ipso argumento theologia prorsus exploditur, & una cum reliquis abdicanda censetur. quis enim ejus usus est, nisi cognoscatur? & quid movit Iesuitas, ut eam Cartesium docerent, vel Cartesium ut eam ab illis disceret, si id totum inutile & inane sit? denique cui bono eam Cartesius retinebit, si ea ignorata salvus esse potest? Potro falsissimum est quod sumit. Sine fide enim nemo salvatur. Marc. 16. 16. at fides est cognitio. Ies. 53. 11. Ioh. 17. 3. & damnabuntur omnes qui Deum ignorant. 2. Thess. 1. 8.

3. Licet veritates ad cœlum ducentes supra captum nostrum sint, nec ratione in rationibus nostris subjiciendæ, tamen nō oī saltem earum cognoscendum est, alioqui dominem ad salutem adducent, cum uer-

rum dicat habitudinem ad intellectum. ut notum est. qui tamen intellectus sub obsequio earum veritatum captivandus est.
2. Cor. 10.5. Hoc pulcre explicat ipse Cartesius, Principiorum p. 33. ubi ait : *Eaque nobis à Deo revelata sunt, ut omnium certissima esse credenda; Et quamvis forte lumen rationis, quam maxime clarum & evidens, aliud quid nobis suggestere videretur, soli tamen auctorati divina potius, quam proprio nostro iudicio, fidem esse adhibendam.* optime. sed profecto, quibus veritas à Deo revelata est, illi ignorantissimi non sunt, ut nec qui ei, posthabito proprio iudicio fidem habent. hæc simul consistere non possunt.

4. Ut illæ veritates salutariter à nobis cognoscantur, auxilium Spiritus Sancti requiri, nosque plusquam homines (prout Christiani dicuntur plusquam homines .i. plusquam homines animales) esse oportere, libenter damus, ac auxilium hoc, respectu fidelium (inter quos Cartesius nomen profitetur suum) extraordinarium esse, negamus. Omnibus enim eæ veritates quæ ad salutem sunt necessariæ à Deo patiunt, modo diligenter scripturas scrutentur. Iohann. 5. 39. & auxilium Spiritus Sancti implorent. Luc. 11. 13. confer Psal. 1. 2. Act. 17. 11.

5. Licet Theologia, ut in s. scriptura reper-

reperitur, pie credenda, non curiose examinanda est, tamen prout ea traditur ab hominibus errādi periculo obnoxiiis (quales haud dubie sunt Iesuitæ & Sorbonistæ) omnino examini subjicienda est, nisi sponte errare velimus. quod adversario contingisse res ipsa indicat.

Cogor hoc loco, super fide latini interpretis libelli de Méthodo, judicium lectoris flagitare. Is enim pro *ignorantissimis*, qua voce Cartesius usus erat, substituit *indicatos*. quasi illius sensus sit, tam illiteratos quam literatos, modo credant, salvos esse posse, quod verum est, sed nihil ad Cartesium. is enim rationem reddit, cur theologiam examini, ut cæteras scientias, subjicere noluerit, hanc videlicet, quia eam, citra salutis periculum *ignorare* licet, non autem hanc, quia *illiteratus* cœlum pateat. neque enim quicunque theologiam *examinare* renuunt, ideo sunt *illiterati*, ut patet in ipso Cartesio. neque omnes *illiterati* id refugiunt, sed multi diligentissime in eo versantur, ac veritatum quæ ad salutem ducunt *callentissimi* sunt.
2. Cor. 1. 26. Deinde idem interpres ultima verba hujus paragraphi, prout ea de Gallico auctoris expressi, ita vertit: *Ei* quicunque *iis* (veritatibus revelatis) *recognoscendis* atque *interpretandis* vacare audent, peculiari ad hoc *Dei gratiâ* indigere.

AC

ac supra vulgarium hominum sortem positi
esse debere mihi videbantur. Quæ verba
ita sumi possunt, acsi velit, eos qui theo-
logiæ explicandæ vacant, peculiaribus ad
hoc donis instructos esse, & supra vulgus
inductum eminere debere. quod nemo
negat. sed prorsus aliis fuit auctoris sen-
sus cum Gallico scriberet, ut vel coeco pa-
tet. Nam non de *recognoscenda* & *expli-
canda* scriptura agebat, sed de ea *privatim*
(ut in reliquis scientiis se fecisse profitetur)
examinanda & *dijudicanda*. neque de iis
donis per quæ qui hoc facere instituunt,
supra vulgarium hominum sortem positi
esse debeant, sed supra sortem hominum
absolute, .i. supra eos qui sunt *meri homi-
nes*, ut loquitur Methodi p.2. Tale etiam
est, quod pro auxilio cœli extraordinaria,
substituit, peculiarem ad hoc *Dei gratiam*,
quod multo mollius sonat, & nihil ad rem
facit. Licet enim gratia ad hoc requisita
peculiaris sit fideliibus, non sequitur ta-
men respectu corundem *extraordinariam*,
atque ideo non omnibus qui salvi sient
communem esse, quod intendebat D. Des-
Cartes, ut se onere examinandi Theolo-
giam tuto supersedere posse significaret.
Omnino de industria involutus est ab in-
terprete totus iste paragraphus, eo fine,
ut pontificiorum dogma de laicorum ig-
norantia, sive implicita fide (quod in Gal-
lico

lico textu pellucet velut laterna Punica; nohnjhil occultaretur. Atq; hæc de Theologia.

CAPUT IV.

Examen Philosophia. Nihil in ea Cartesius invenit, quod non sit dubium. idque, quia de omnibus disputetur. Nullam praesertim veram solutionem dari è propriis principiis philosophia Peripatetica. Nihil quoque solidum esse in reliquis scientiis. que proinde non sunt vera scientia. Expenduntur hec, & per consequentiam Cartesianam omnia incerta fieri, etiam Theologiam scholasticam, etiam orthodoxam, etiam s. scripturam. denique ipsius Cartesii philosophiam, ostenditur. quatuor Cartesii contradictiones. Invictiva ejus in artem Logicam castigata. de Methodo Mathematica. de usu cause finalis.

DE Philosophia ait: *Nihil abducere ea reperiri, de quo non in narramque partem disputetur (in Gallico tantum est: de quo non disputetur.) hoc est, (Gallicus textus habet: & per consequens) quod non sit dubium & incertum. Methodo P. 7. De Philosophia Peripatetica nomi-*

nacim, ne unius quidem questionis solutionem, ope principiorum Peripatetica philosophia peculiarium, darum unquam fuisse, quam non possit demonstrare esse illegitimum & falsam. Epist. ad Dinetum p. 169. Et moneo (inquit deinde) ne captioni locum relinquam, loquendo de principiis Peripatetica philosophia peculiaribus, me excipere illas questiones, quarum solutiones desumpta sunt, vel à sola experientia, omnibus hominibus communi; vel à consideratione figurarum & motuum, que Mathematicorum propria est; vel denique in Metaphysicis à communibus illis notionibus, quas à me admitti, ut & precedens, ex Meditationibus meis appareat. ib. p. 170.

Quod ad easeras scientias, quoniam à philosophia principia sua mutuantur, nihil illas valde solidum (in Gallico est, nihil solidum) & firmum tam instabilibus fundamentis superstruere potuisse arbitratur. Method. p. 7. hinc eas omnes scientias non veras vocat. p. 8.

Keiois.

Si hæc consequentia procedit, 1. nihil certi erit in tota rerum natura, cum nihil sit de quo non disputetur, aut disputari possit. 2. nihil certi erit in Theologia scholastica, nam tota disputatur. videatur vel

vel sola summa Thomæ. 3. nec in sc̄riptura, aut theologia orthodoxa, nam contra utramque disputatur. 4. nec in philosophia Cartesiana, nam & de illa acerrime jam disputatur. Hæc ergo ratio & philosophiæ, & theologiæ, & omnibus scientiis, etiam Cartesianis, exitium minitatur, ac scepticam omnium rerum *ἀκατανόησιαν*, inducit, cui nullus hominum, ne Cartesius quidem mederi possit. nemo enim quicquam scribere aut excogitare poterit, contra quod non possit disputari.

Consideret jam lector quomodo hæc cohæteant cum iis quæ de credendis iis quæ à Deo revelata sunt, *quamvis fortæ rationis lumen quam maxime clarum & evidens*, aliud quid nobis suggerere videretur, tam magnifice eum deprædicantem audiimus è Princip. Phil. p.33. nam si dubium & incertum est omne illud *de quo disputatur*, ut hic supponit, oportet etiam ea quæ à Deo revelantur incerta reddi ac dubia, simulac rationis lumen *contrarium videtur suggerere*. Neque est quod effugium querat in voce *videti*, nam fieri non potest quin is cui *videtur* (licet falso) *rationis lumen clarum & evidens* adversari iis quæ à Deo revelata sunt, iis obmurmuret, & contra disputet.

Consideret deinde, quomodo hæc conciliari queant cum eis quæ habet, Method.

thod. p. 4. *Omnem bonorum librorum lectionem eodem fore modo nobis prodeesse, ac si familiaris colloquio præstantissimorum totius antiquitatis ingeniorum, quorum illi monumenta sunt, uteremur: Et quidem colloquio ita premeditato, ut non nisi optimas, et selectissimas quasque ex suis cogitationibus nobis declarent.* Hæc si conferantur cum iis quæ ex p. 7. citavimus, sequetur, optima & præstantissima totius antiquitatis ingenia, in premeditatis suis, optimis & selectissimis cogitationibus, nihil unquam nisi dubium & incertum protulisse, atque ita eorum lectionem ad nihil prodeesse, & si sequamur comparationem quam hic Cartesius instituit, nihil quoque prodeesse præstantissimorum virorum colloquia, sed ab iis prorsus abstinendum esse.

Consideret tertio, cum fateatur, esse apud Aristotelem veras questionum solutiones, quotquot desuntæ sunt vel ab experientia, vel à figuris & motibus, vel à communibus notionibus, qua fronte, nisi ferrea, dicere possit, *nihil in philosophia esse quod non sit dubium et incertum?* nam hæc quæ diximus cogitur excipere, quæ fortasse maximam partem constituunt. quomodo etiam principia peripateticæ philosophiæ hic ab aliis distinguat, si omnem, etiam aliorum philosophiam pro incerta

certa & dubia, ut facit, traducat?

Consideret denique, quo jure omnes scientiae pro *non veris* à Cartesio habentur, eo nomine, quia principia sua è philosophia mutuantur, quum tamen ipse fateatur in philosophia esse principia, & conclusiones etiam, quas ipse *veras* esse, pleno, ut vidimus, ore profitetur. sed pergamus.

Studueram (inquit) non nihil, junior adhuc, inter Philosophia partes, Logica. Sed illam diligentius examinando, animadverti, syllogismorum formas, aliaque fere opernia ejus precepta, non tam prodeesse ad ea qua ignoramus investiganda, quam ad ea qua jam scimus aliis exponenda. Et quamvis revera continet multa precepta verissima & opima, tam multa tamen alia, vel noxia, vel superflua sis permista esse, ut illa ab iis separare difficillimum sit. &c. Itaque loco magni illius numeri preceptorum è quibus Logica est composita, sequentia quatuor mihi suffictura arbitratus sum:

Primum erat, us nibil unquam veluti verum admitterem, quod non evidenter tale esse cognoscerem. &c.

Alterum, ut difficultates quas essent examinaturus in tot particulias (ita est in Gallico) dividerem, quoc fieri posset, (hoc omisit latinus) & quos expediret ad illas melius resolvendas.

Ter-

Tertium, ut inciperem à rebus simplicissimis & cognitus facillimus, ut paulatim & quasi per gradus ad difficiliorum (hoc non est in Gallico) & magis compositarum cognitionem ascenderem. Supponens etiam ordinem quendam inter illas, qua se mutuo ex natura sua non precedunt.

Ac postremum, ut ubique facerem enumeraciones ita insegras, & recensiones item generales, ut nihil à me omitti esset certus. Method. Gall. p. 18. 19. 20. Latin. p. 15. 16. 17.

Prima ex illis artibus (quibus Cartesius ait adversarium suum uti) est PVERILIS illa DIALECTICA, cuius ope olim Sophiste, nullam solidam scientiam habentes, de qualibet re copiose differebant ac disputabant. Hujus tres precipua sunt partes, prima continet LOCOS, ex quibus rationes petantur; secunda FORMAS SYLLOGISMORVM, quibus illae vestiantur, ut meliores appareant, ac tertia DISTINCTIONES, quibus argumenta adversariorum cùludantur. Et quidem ii qui promte & calide sunt imaginationis, sed NVLLIVS IV-DICII, quales pueri esse solent, possunt intra paucos dies magnum istius artis usum acquirere: per facile enim illis est considerare separasim rei cujuslibet proposita NOMEN, GENVS, SPECIES, SIMILITUDINES, DIFFERENTIAS, CONTRA-

RIA, ADIVNCTA, ANTECEDENTIA, CONSEQUENTIA. & reliqua eiusmodi, qua vulgo in TOPICIS recensentur: cumque tantum volunt differere, si quicquid ipsis unusquisque ex istis locis suppeditat, effuriant, diu multumque loqui possunt; si autem aliquam opinionem velint probare, nulla est tam parva verisimilis, pro qua non possint ex iisdem multis rationes, non quidem firmas, sed saltu quam numerum faciant, colligere, ac deinde, si sit disputandum, eas facile in SYLLOGISMOS concinnant. Possuntque eodem modo ad quaslibet objectiones respondere; si tantum sint instructi viginti vel tringinta DISTINCTIONIBVS. quibus in omni difficultate lacum invenient, modo tantum ipsis audacteruti non erubescans. Hoc autem ut facile est PVERIS, aliisque, qui sola pollent imaginandi facultate, sic certe fieri non potest ab ullo, qui aliquid habeat IUDICIE BONÆ MENTIS! Omnes enim objectiones & rationum solutiones, qua cum ex intima ipsis difficultatis consideratione eris non possunt, ab externa locorum istorum inspectione percutuntur, fere scoperi sufficiunt & inepta. Sed quia ex multis auditoribus perpanci sunt, qui earum inanitatem advertant, precipue circa questiones vulgaris philosophie, de quibus meliores dari non solent, inde sit ut si qui ARTE ISTA utuntur,

sruntur, facile ad aliquam doctrinam nique ingenii famam per veniant. Et ideo **DAMNOSISSIMA** est, non tantum adulcie, sed precipue junioribus, qui dum ei assuecunt, ex opinione doctrina per ipsam acquisitam, superbire, rationem suam naturalem, qua alioquin etate posset maturescere, plane corruptunt. Epist. ad Voct. p. 68. 69. 70. 71.

Keisic.

Habemus petulantissimam invectivam in artem Logicam, quam & puerilem & **damnosam**, imo **damnosissimam** appellare non erubescit, eamque removet ab omnibus qui aliquid habent *judicii* sive *bona mentis*: cum tamen qui eam ignorant, nihil solidi in illa Scientia (ut constat inter eruditos) praestare possint. quid enim ille novit qui nec *nomen*, nec *genus*, nec *species*, nec *antecedentia*, nec *consequentialia*, nec *causas*, nec *effecta rei* &c. scire curat? quomodo quid consequens, quid inconsequens in hac vel illa arte sit judicabit, qui vim *syllogismorum*, ut hic facit Cartesius, doridet? quomodo non omnia confundet, qui nihil novit *distinguere*? sed audiatius hominis rationes adversus artem ratiocinandi. Prima est, *quia magis valens ad ea qua jam scimus aliis exponenda, quam ad ea qua ignoramus investiganda*. si ita est,

profecto puerilis non est ista ars, sed virilis potius. nam ut puerorum est discere, ita virorum docere. imo dictum hoc se ipsum jugulat. si enim utilis est ad docendum, utique & ad discendum. ubi enim aliquis docet, ibi & aliquis discit. 2. propter multitudinem præceptorum, quorum pleraque noxia sint, & difficillime à reliquis separantur. Resp. Nec innumera præcepta habere Logicam veram, nec noxia, nec superflua. si qua talia sunt, nondum ab aliis animadversa, cur non ea beneficio methodi suæ convellit? nam difficultatem obtendere putidum est, in eo qui methodum habet qua omnes difficultates solvi possunt. 3. quia vel pueris facilitie est. Resp. hæc ratio superiori è diametro repugnat. quomodo enim puero facile est, quod Cartesio, tanto artifici est difficile? & quæ insania est eandem rem rejicere & propter facilitatem & propter difficultatem? quid tam corrupto palato tandem sapiet. 4. quia rationem naturalem corrumpit. Resp. qui hoc dicit, nec probat, pro maledico calumniatore traduci meretur. quis enim non videt naturam arte expoliri, non autem corrupti? ne igitur tam fatua immoremur, quæro cur doctrinam universalium hic conculcat, quam alibi ut magnum quid ostentat? nam Principiorum philosoph. p. 22. 23. omnia Por-

phyrii *predicabilia* μετὰ πολλῆς φαντασίας exponit. Cur doctrinam *syllogismorum* tam barbaro contemtu excipit, quibus tamen ipse (ut alibi agnoscit) quoties commodum est utitur? & quam exacte notam habere debet qui sophistarum strophas enodaturus est? sed nimicum hæc expedita via est, lectoribus quicquid libet obtrudendi, si tales videlicet habeas qui quid consequens, quid inconsequens & ~~αποκλέοντες~~ sit ignorant. interim beabit nos, si novam Logicam fuerit commentus, in qua nihil de syllogismo agatur. Verum, cum cogito, jam id fecit, quatuor illis iustis præceptis, quæ sola ad verum inveniendum sufficere arbitratur. de quibus ita censemus: Primum quod ponit, ut videlicet *nihil tanquam verum admittatur*, de cuius veritate non evidenter constet, probum quidem esse, sed cum organi Logici respectu non posse consistere. quomodo enim evidenter de rei alicujus veritate constabit (prima principia excipimus) nisi ea per legitimam consequentiam, quæ in solo syllogismo est, concludi possit? observa hic horribilem methodeutæ cæcitatem. in nuda rerum cognitione, ut hie apparet, nihil vult admitti ut verum, quod non certo tale sit. idque *tam constanter ait observandum*, ut ne semel quidem per totam vitam ab eo deflectamus. Meth. p. 16.

recte omnino. at in praxi, ut videbimus in sequentibus, vel falsissima sit esse secunda acsi verissima essent, saltet per provisionem, ut loquitur. & ad tempus. Secundum auctoris præceptum, non tollit difficultates, sed auget. cum eas in infinitas particulas frangat potius quam dividat. Tertium supponit, simplicissima quæque esse cognitu facillima, quod non facile concedent philosophorum filii. Neque quicquam facit iste canon ad auctoris scopum, cum artes omnes etiam falsissima hoc ut. & quovis alio ordine describi ac addisci possint, nam & falsa composita possunt in seriem aliquam redigi. & ordinari quidam fingi inter illa è quibus ille revera pon est, fatente ipso Methodeuta. quomodo ergo hoc sufficit ei qui querit varietatem? Quartum rem non dico difficilem, sed penitus impossibilem præcipit, ut videlicet (nam ita hunc canonem explicat Latinus) tum in quarendis mediis, tum in difficultatum partibus percurrendis, tam **PERFECTE** singula enumerentur, & ad **OMNIA** circumspiciatur, ut **Nihil à se omitti sit certi**. qui enim hoc fakturus est cum omniscium esse oportet, quod solius Dei est. progrediamur in auctore.

Longa illa (inquit) rationum omnino simplicium & facilium catena, quibus utiliter germeire, ut perueciant ad difficultates.

mas suas demonstraciones , ansam mihi do-
derunt imaginandi , ea omnia qua in homi-
nis cognitione posse possunt cadere eodem pacto
se mutuo sequi ; Et modo parvatur , ne qua
recipiasur pro vera , qua non est , semperque
debitus ordo ad unum ex aliis deducendam ,
nulla esse tam remota , ad qua tandem non
perveniatur , nec tam occulta , qua non de-
rogansur . Method. Gall. p. 20. Lat. p. 17.

Kōīōē.

Quotverba hic sunt , tot fere argumenta-
ta contra auctorem Methodi . Si enim re-
sionibus utuntur Geometræ , utique ratiociniantur . nulla autem ratiocinatio est si-
ne vi syllogistica . Si casuœ instar eorum
rationes se habent , firma in eis est cona-
nexio , non autem nuditus ordo . Si demon-
stracionibus utuntur , utique syllogismis .
nam demonstratio syllogismus est . Si ca-
vendum est , ne ratio aliqua recipiatur qua
vera non est , non sufficit nuda dispositio ,
ea enim , ut visam , vel in falsissimis esse po-
test . Si ordine debito altera ex altera de-
ducenda est , non satisfacit coordinatio ,
sed requiritur probatio . Et hoc patet vel
ex primo principio Cartesii : Cogito , er-
go sum . nam nō ergo vim syllogisticam in-
nuit , quæ ita suppletur : Quisquis cogitat
est : ego cogito , ergo Ego sum . ut Gassen-

do observatum. Quam feliciter autem Cartesio successerit Mathematicorum in hisce quæ tractamus imitatio, vel limis ejus philosophiam inspiciendi appetet. multum enim abest, ut in Euclidis aut Archimedis demonstrationibus circulum, siue *διάλλητον* (vicioſiſſimum probandi genus) quis inveniat, quale in Cartesianis ostendit eruditissimus Gassendus p. 233. 234. Qui & eum, quod aliqua nova in Geometricis excogitasse putetur, eo adductum censet p. 6. ut consideret posse se circa cætera, ac Metaphysica prælertim, patiſſe esse felicitatis. Atqui tutius (ut idem ibidem monet) de Ptolemæo exemplum sumſiſſet, is enim Mathematicen proſecutus, *dixit* ſe intactam Theologiam Physicamque relinquare, hanc ob materia conditionem instabilēm, illam ob rerum divinarum incomprehensibilem naturam. Nunc operæ pretium erit cognoscere stupendam hominis *ἀληθεῖαν*, qua argumento à causa finali petito velut aqua & igni interdicit, neque id ullam in scientiis locum habere vult. audiamus:

Nec est mihi (inquit) mirandum, si quodam à Deo fiant quorum rationes non intelligam; nec de ejus existentia ideo esse dubitandum quod forte quadam alia esse experiar, qua quare vel quomodo ab illo facta sint non comprehendo, cum enim iam

*Sciam naturam meam esse valde infirmam,
Dei autem naturam esse immensam, in-
comprehensibilem, infinitam, ex hoc satis
sciam scio, innumerabilia illum posse quo-
rum causas ignorare. Atque ob hanc uni-
cam rationem totum illud causarum genus
quod à fine peti solet, in rebus physicis nul-
lum usum habere existimo. non enim abs-
que temeritatem puto posse investigare fil-
mes Dei. Mcd. 4. p. 53.*

*Nallas unquam rationes circa res natu-
rales, à fine, quem Deus aut natura in iis
faciendis sibi proposuit, desumemus: quia
non tantum nobis debemus arrogare, ut e-
ius consiliorum participes esse premetus. Prin-
cip. pag. ix.*

Kelots.

Habemus iterum egregium specimen
Logicæ Cartesianæ, quæ argumentum à
fine petitum prorsus rejicit. Nam ratio ejus
non modo procedit de rebus physicis, sed
etiam de ethicis, metaphysicis, theologi-
cis. ut applicanti patet. Primo autem fal-
sissimum est quod concludit in rebus physi-
cis. si enim ibi nullum usum habet causa
finalis, non est dicendum, vel finem solis
esse lucere, vel ignis calefacere, vel fru-
ctuato pascere, vel linguæ loqui, vel au-
xiū audiō, vel oculorum videre, vel den-

tiū commolere, vel stomachi coquere, vel partium genitalium gignere. ac ut infinita transcurram, totum Galeni opus de usu partium, quo se hymnum canere creatori Deo tam grata confitetur, nullum usum habebit. 2. in Theologicis multo falsius. si enim ibi nullum usum habet causa finalis, dicendum est, nec Deum esse summum rerum omnium finem, nec omnia ad ejus gloriam esse facta, nec finem auditus esse fidem, nec fidei vitam eternam, nec Christum mortuum esse ob peccata nostra, nec resurrexisse ad nostri justificationem, legem ad agnitionem peccati, euangelium ad salutem omni credenti praedicati. & infinita illius generis. 3. à particulari procedit consequentia: *Deus innumerabilis potest quorum causas ignorat, ergo causa finalis nullum usum habet.* nam etiam multa sunt quorum causas scimus, vel experimento ipso, vel Deo revelante. item: *Non possum absque temeritate investigare fines Dei.* ergo &c. hoc enim tantum verum est de occultis Dei finibus, non de manifestis aut manifestatis. quales itidem in numeri sunt. v. Deut. 29. 29. unde non possum satis mirari hominis impudentiam, cum ait: *Ne fringi potest, aliquos Dei fines, magis quam alios, in proposito esse, omnes enim in imperficiuntur ejus sapientia abyssus sunt eodem modo recordatio.* Rcp. ad Gall. p. 200. falsissimum.

simum hoc. ut patuit. Profecto, si non licet investigare quo fine in hoc mundo natus sumus &c. ex hominibus in porcos transformamur. tota etiam doctrina moralis hoc modo exhibilatur, quæ à fine procedit. tota philosophia & theologia practica. &c. confer quæ super hac re præclare differunt
 Gassend. pag. 199. 200. 203. &c. seqq.

CAPUT V.

Tertius Methodi gradus: Cartesius literarum studia relinquit, libris valedicit, in vasto mundi volumine studet, exercitus urbes & aulas invisit, mores hominum perlustrat. Vbi cum vix quicquam certi inveniret, in se ipso studere incipit, hypotheso se includit, ubi totos dies desidet, propriis cogitationibus intentus. Inquiritur in hac, & studiosam juventutem per ea à studiis ad militiam ac vagationes abduci, contentum honorum auctorum, atque ad eos. scriptura invehi, & entusiasmo, barbarie ac infelicitate viam muniri ostendit.

Ond propter; inquit, ubi primum mihi licet per etatem è praeceptorum custodiam exire, literarum studia prorsus reliqui;

reliqui: Cuptoque consilio nullam in posterrum querendi scientiam, nisi quam vel in me ipso, vel in vasto mundi volumine possem reperire &c. Method. p. 8.

Kelios.

Iuxta hanc methodum, quicquid hactenus in ulla arte aut scientia inventum est, proculare oportet, & in proprio cerebro, ac infinitarum rerum experientia (quæ in unius hominis ætatem non cadit) omnia nova querenda. mirum ni in illis omnium linguarum scientiam, & omnes rerum præteritarum historias absque studiorum admiculo invenerit Cartesius. Porro juventutem monere, ut simulac manum ferulæ subduxerit, ipsa etiam studia literarum defterat fin quo ei hac sua methodo præf) non est scientias promovere, sed plusquam Stythicam barbariem. & institiam invehere. Imo ad impietatem quoque illa res procedet. si enim literarum studium prorsus abjecendum est, utique & divinarum, nam & has inter eas recensuit. Si consequenter nulla Theologia querenda, nisi quam vel in nobis ipsis, vel in vasto mundi volumine reperimus, ad enthusiastarum & ethnico-castra transfugere jubemur. Sed quomodo in mundi libro studuerit videamus:

In sequentes (inquit) aliquos annos (In Gallico,

Gallico est, reliquum iuventutis mea) varijs peregrinationibus impendi. Atque interea temporis, exercitus, urbes, aulasq; exterorum principum invisoando, cum hominibus diversorum morum & ordinis conversando, varia hinc inde experimenta colligendo, & me ipsum in diversis fortuna casibus probando, sic ad omnia qua in vita occurrebant accendebam, ut nihil ex quo eruditior fieri possem mihi viderer omittere. Quippe multo plus veritatis inveniri arbitrabor in iis rationacionibus quibus singuli homines ad sua negotia utuntur &c. quam in iis quas doctor aliquis oriasus in Museo sedens. excogitavit circa opia rationis (hoc non est in Gallico, sed circa speculationes) aut similia (nec hoc est in Gallico) qua ad vita usum nihil juvant. p. 8.

Dum hoc agit anima dicit, non minus diversitatis esse in moribus hominum, quam antea vidisset in placitis philosophorum, atque hinc vix quicquam certi ex iis dicit. Itaque postquam annos aliquos (ita est in Gallico, pro quo latinus supposuit, aliquandiu) impendisse studiendo in libro mundi, hasuit tandem etiam in se ipso studere (etiam haec de Gallico expressimus), & omni ingenio vi quidnam a se optimum fieri posset, inquirere. quod us faceret, in Germania, quo se contulerat, inclusis se hypocastor ubi locos dies desidebat, propriis cogitatione-

bus intentus, quod multo molius ei succogit, quam si prius nec à patria, nec à libris suis latinus hic substituit: nec à scholasticis studiis) unquam recessisset. p. 95

Ketor.

Methodus quam hic praescribit, non est bona frugi studiosorum, sed emansorum, sive desertorum, qui Musarum pertarsi, Marti & Bellone nomen dant &c. illos feliciter in studio sapientiae proficere quam qui constanter per voluntatis bonae notae auctoribus invigilant, cum credemus, cum militibus & vagabundis, facultatum doctores, scientiarum professores, & verbi divini ministros desumi videbimus. Porro quam desultoria est haec methodus! Nam primo eam praefert eorum studio qui in Musarum suis delitescunt, mox eadem spreta, hypocusto Germanico ipse se includit, ac ibi speculabundus totos dies desidet. Qui ergo hanc methodum sectatus est, modo dextrorsem, modo sinistrorum se agat, modo progrediatur, modo regrediatur oportet, nec solum à patria, sed & à libris suis recedat. Et consequenter etiam sacrum codicem flocci faciat. eo enim safarciatum incessisse Cartesium, quam rebus libris longum vale dicteret, mihi persuadere non possum. nec ipse cum à libris-

quos reliquit, excipit. Cujus tamen lectio-
ni non immorari modo sed & immori jube-
mur. Psal. 1. 2. & 19. 11. 12. & 119. per to-
tum Ioh. 5. 39. &c.

Denique si tantum periculum est à li-
berorum comitate, etiam Cartesii libros
abjiciat oportet, qui vel in castris vel in
aula, vel in hypocaustis (nam ea subtilio-
rem scilicet spiritum generant quam Ma-
sza) omnium rerum scientiam inventurus
est. Nunc ad sublimem hanc meditatio-
nem hypocausticam accedamus.

C A P V T V E

*Quartus Methodi gradus: Cartesius quecumque haec tenus crediderat, è mente delet, ut incerta, dubia, imo absolute falsa. etiam demonstrationes mathematicas, & principia per se nota. credit nihil vel eis, vel unquam fitisse, ne Deum quidem. extera omnia meras esse ludificationes somnio-
rum, à maligno genio, imo ab ipso Deo (quem tamen se ignorare supponit) sibi immis-
tas. Duo effigie Cartesii. 1. quod non fuerit lequens de Deo vero. 2. quod non serio egerit, examinata. Periculum-
hius non tam methodi quam precipiti-
e offendit.*

Quemadmodum non est insolens, dominum unius domus illam destrui curare, ut ejus loco meliorem adficeret, ita, quod ad eas opiniones (inquit) quas ego ipse cum eis usq; diem fueram amplexus (in Galliaco est, que j'avois receues jusques lors en ma C R E A N C E . sed sūt est, quas hactenus CREDIDERAM) nihil melius me facere posse arbitrabar, quam ut OMNES SIMVL ET SEMEL ē mente mea delorem. (.i. deinceps non crederem. nam in gallico est, de l'en oster, videl. de ma creance.) ut deinde vel alias meliores, vel certe easdem, sed postquam mature rationis examen subiissent, admisserem. Meth. p. II. 12.

Si forte haberet (quis) corbem pomis plenam, & vereretur, ne aliquum ex pomis istis essent putrida, velletque ipsa auferre, ne reliqua corrupterent, quo pacto id facaret? An non in primis omnia omnino ex corbe rejiceret; ac deinde singula perlustraret, ea sola, qua agnoscet, non esse corrupta, resumeret, neque in corbem repeneret, aliis relictus? Eadem ergo ratione, si qui nunquam recte philosophati sunt varias habent in mente sua opiniones, quas cum à pueritia coacervare coepit, merito timent ne pleraque ex iis non sint vera. ipsasq; ab aliis separare conantur, ne ob earum misuram reddantur omnes incertæ: Hocque nulla meliora via facere possunt, quam si OMNES SIMVL ET SE-

MEL, TANQVAM INCRETAS FALSAS QVE REUICIAVNT; ac deinde singulas ordinis perlustrando, eas solas resumant, quas veras & indubitatas esse cognoscent. Atque ita non male ab initio OMNIA REUICI, &c. Object. & resp. Septimæ p. 38. 39. Funditus OMNIA in vita semel esse EVERTENDA, atque à primis fundamentis denuo inchoandum. Meditar. L. P. 7.

Cum de abdicando (questio est) sufficie quod SVSPICEMVR (rem esse falsam) ib. p. 129.

Quoniam infantes nati sumus, & vario de rebus sensibilius iudicia prius tulimus, quam integrum nostra rationis usum habemus, multis prejudiciis à veri cognitione auferimur; quibus non aliter videmur posse liberari, quam si semel in vita, de iis OMNIBVS STVDEAMVS DVBITARE in quibus vel minimam incertitudinem SVSPLICIONEM roperiemus. Princip. phil. p. 1.

Ad serio philosophandum, veritatemque omnium rerum cognoscibilium indagandam, primo OMNIA PRÆIVDICIA sunt deponenda; sive, accurate est cavendum, ne allis ex OPINIONIBVS olim à nobis recipiis FIDEM HABEAMVS, nisi prius, iis ad novum examen revocatis, veras esse comprehendamus. Princip. p. 32.

Quia veritati querenda eorum me trahat
te vo-

re volebam, prætavi mibi illa OMNIA in quibus vel minimam DVBITANDI RATIONEM possem reperire, tanquam APERTE (in gallico est ABSOLUTA) FALSA esse rejicienda; ut experirer, an illis ita rejectus, nihil præterea superesset, de quo dubitare plane non possem. Method. p. 29.

Quin & illa etiam, de quibus DVBITAMVS, utile erit habere pro FALSI S, ut tanto clarius, quidnam certissimum & cognitum facillimum sit, inveniamus. Princip. p. 1.

Dubitabimus etiam de reliquo, qua amorem pro maxime certis habuimus, etiam de MATHEMATICIS DEMONSTRATIONIBVS, etiam de PRINCIPIIS, qua hactenut prætavimus esse PER SE NOTA. quia videmus aliquando nonnullos errasse in talibus. &c. Princip. n. 24.

*Quodque subiungit (adversarius) Im-
nulla MENS existit, nihil est, abdicant
fint omnia, tam absurdum est (ait Carte-
sus) ut responsum non mereatur. Cum
enim POST ABDICATIONEM, agnita-
re existentia rei cogitanti, agnita simul est
EXISTENTIA MENTIS. nec proinde
AMPLIUS est abdicata. Ad Sept. Objec.
p. 90.*

*Mominisse debuisses, o caro, te hic affari-
mentem à rebus corporeis sic abdubam, ut
ne quidem scias, VLLOS VNQVAM HO-
MINES.*

MINES ante se exsuisse, nec preinde ipso-
rum auctoritate moventur. Responſi quia-
tæ p. 424.

*Infixa quadam est mea mentis verus OPI-
NIO, DEVMI ESSE qui potest omnia, q[uo]d
à quo talis qualis existit sum creamus. Me-
dit. i. p. II.*

*Eſſent vero fortasse nonnulli, qui tam-
potenter aliquem DEVMI mallent NEGA-
RE, quam res alias omnes credere incer-
tas, sed ita NQN. REPVGNEAMVS, TQ-
TVMQVE hoc de DEO, datus eſſe FL-
CTITIVM, p. 12.*

*Etenim ſcic nihil inde periculi, vel erra-
tis interius ſequaturum. Et me plus aqua-
DIFFIDENTIAE indulgere non posse, quan-
doquidem nunc, non rebui agendū, sed cogi-
noſcendū tamum incumbō. Supponam igi-
tur, non optimum Deum, fonsq[ue] veritasū,
ſed GENIVM aliquem MALIGNVM,
quondamque ſumme potenter, Et callidum,
ownem ſuam industriam in eo poſuiffe, ut
me FALLERET. PVTABO cælum, aë-
rem Et cunctaque externa, nihil aliud eſſe
quam LVDIFICATIONES ſomniorum,
quibus INSIDIAS credulitati mea TE-
TENDIT. Conſiderabo me ipsum tanquam
manus non habentem, non oculos, non car-
nem, non ſanguinem, non aliquem ſenſum.
MANEBO OBSTINATE in hac medi-
tatione defixus, atque ita, ſiquidem non in-
potestate*

44   *Methodi Cartesiana*
potestate mea sit aliquid veri cognoscere, ac
certe hoc QVOD IN ME EST , ne falsis
assentiar , nec mihi quicquam ISTE DE-
CEPTOR , quantumvis potens , quantumvis
callidus , possit IMPONERE , OBFIRMA-
TA MENTE cavebo . p. 13. 14.

Suppono igitur , omnia qua video FALSA
esse . CREDO NIHIL VNQVAM EXTI-
TISSE eorum quam tendax memoria repre-
sentat . &c. Nunquid aliquis est DEVS , vel
quocunque nomine illum vocem , qui mihi
hoc ipsas cogitationes immittit ? quare vero
hoc possem ? &c. Sed mihi PERSVASI , ni-
hil plane esse in mundo , nullum cælum , nul-
lam terram , NULLAS MENTES , nulla
corpora . Medit. 2. p. 15. 16.

Sed est DECEPTOR nescio qui summe
potens , summo callidus , qui DE INDU-
STRIA ME SEMPER FALLIT . p. 16.

Suppono DECEPTOREM aliquem po-
tentissimum , &c. si fas est dicere , MALIG-
NVM , DATA OPERA IN OMNIBVS
QVANTVM POTVIT ME DELVISSE .
p. 18.

Quid est horum , quamvis semper dormi-
am , quamvis etiam IS QVI ME CREA-
VIT quantum in se est ME DELVDAT
&c. p. 20.

Hoc unum (nempe , me esse) verum esse
affirmo , NEGO CÆTERA . ib.

Kgios.

Keῖος.

Secundum hanc methodi partem, omnia quæ hactenus credidimus, non solum pro dubiis & incertis, sed etiam pro falsis habenda sunt, atque ita ad tempus è mente delenda, rejicienda, abdicanda, neganda, funditus evertenda, etiam ea, quæ postea, ad normam rationis examinata, vera esse compriuntur, ideoque postliminio restituenda sunt. Statuendum, nihil plane esse in mundo, nullam terram, nullum cœlum, nullum aërem &c. falsa esse principia pessime nota, falsas demonstrationes mathematicas, nulos unquam homines fuisse, corpus humanum, carnem, sanguinem nullum, nulos sensus, nullam mentem, denique, Nullum Deum.

Rationem cur sit faciendum, petit à duabus similitudinibus. quarum prior est hominis qui ædes caducas & ruinam minitantes funditus demolitur, ut meliores eorum loco extruat. At nulla hic similitudo. Nemo enim tam est stultus, ut si lapidem, aut tignum aliquid vitii contraxisse videat, è vestigio totam domum sibi evertendam putet, id enim si faciendum est, integræ tandem urbes evertendæ erunt, cum nulla sit domus in qua non indies aliquid labis deprehendatur : ita nec omnes continuo opiniones ex animo ejiciendæ, etiam verè, quia iis ad-

iis admittas aliquas falsas deprehendimus.

Alterum simile est à corbe pomis plena &c. at etiam hoc valde dissimile est. nam in corbe exoneranda nihil periculi, & in ea cursus implenda nihil difficultatis est: at in rejiciendis omnibus quæ hactenus credidimus, etiam de Deo, summum animæ est discrimen, & in resumendis eis quæ tam proterve, tamque obstinate repudiari summa difficultas, ne dicam impossibilitas. Res liquidior erit, si alias quædam comparationes assumamus: In republica semper sunt homines scelerati: ut illi exterminentur, juxta methodum Cartesianum, omnes cives, qua boni, qua mali, civitate ejiciendi erunt, ut postea qui probi invenientur denuo admittantur. In ecclesia sunt homines vel circa fidem errantes, vel vitæ miseras probatae, ut iis ecclesia liberetur, juxta methodum hanc, omnes qua boni, qua mali erunt excommunicandi, ut postea, in instituto examine innoxii postliminio recipiantur. In corpore affecto sunt humores peccantes, ut illi evacuentur, boni quoque humores & quicquid in corpore est erit extirbandum, ut postea qui boni & innoxii sunt suis sedibus restituantur. *Emporæ Regis* hanc, ni fallor, vocarent medici. & eam appellationem methodus Cartesiana suo jure saceretur.

Porro, ac hæc saltæ notitia menti suæ, reliquis

reliquis omnibus spoliatz inhæreat, esse Deum, à quo creatus sit. quique ipsi hasce cogitationes immittat: censet atheis qui Deum negare malunt non esse repugnandum, totumque hoc de Deo iisdem largitur esse fictium. neque ullum in eo periculum putat esse. ac supponit, non Deum aliquem bonum, sed malignum ac deceptorum genium sese in hisce omniaibus quæ esse videntur, ludificari &c.

Hæc cum durissimæ digestionis esse animalia dixeret, tum apud pontificios suos, tum apud nostros, duplex Pharmacum inventum, quo efficieret, ut quod dictum est dictum non esset, & non minus quam ille quem sibi imaginatus est deceptor, lectorem suum ludos faceret.

Primum est, Cum de deceptore hoc loqueretur, nequaquam se tamen ibi verum Deum conceperet. Epist. ad Vœtium p. 87. id quod partim verum est, partim falsum. Verum est in eo, quod ut Deum negaret, deceptorem genium ei succedaneum fecerit, falsum in eo, quod hunc genium iis detibus oratur, quæ soli Deo conveniunt, ut cum vocat eum Summe Potentiam, & cum qui ipsum crearit. quæ duo de nullo nisi de vero Deo possunt affirmari. de ultimo nullum est dubium; primum etiam ipse profiteretur Medit. 3. p. 40. ubi in descriptione Dei ponit, quod sit summe potens. &

Responſ.

Responſ. ad primas object. p. 128. ubi alio
*existentiam necessariam in idea entis SVM-
 ME POTENTIS contineri*. Et quid eſt
 quæſo, quod ſemel quaſi horrore percus-
 ſus, interjecerit hæc verba: *SI FAS EST DI-
 CBRE malignum, ſi de genio vere maligno
 ageret?* quid quod in ſequentibus probare
 annititur, verum Deum nos fallere non
 poſſe, idque implicare contradictionem?
 Annon eo corrigete vultea, quæ hic de ejus
 deceptione ſuspicatus fuerat? intellexerat
 ergo & hic verum Deum. Sed quid dubita-
 mus, cum habeamus fatentem reum, Resp.
 ad object. quint. p. 409. *Vbi enim* (verba
 ſunt Cartesii) *ais, opus non eſſe DEVIM fin-
 gere deceptorem &c.* Philosophus putaffer ſi-
 bi addendam eſſe rationem cur illa non poſ-
 ſint in dubium vocari; vel ſi nullam habuif-
 feret, ut *REVERA NVLLA EST*, id non di-
 xiſſet. & Princip. p. 2. *Tum maxime* (du-
 bitamus de iis quæ antea pro maxime cer-
 tis habuimus) *quia audivimus eſſe DEVIM,*
qui potest omnia, & à quo sumus creati.
Ignoramus enim, an forte nos tales creare
voluerit, ut ſemper fallamur, etiam in iis,
qua nobis quam notissima apparent &c. At-
 que, ſi non à Deo potentissimo, ſed vel à no-
 bis ipſis, vel à quovis alio nos eſſe fingamus,
 quo minus potenter originis noſtra auco-
 rem assignabimus, tanto magis erit credibile,
 nos tam imperfectos eſſe, ut ſemper fallamur.

Sed

*Sed interim , à quocunque tandem sumus ,
& quantumvis ille sit posens , quantumvis
fallax &c.*

Alterum est , quod non serio omnium reram , atque ipsius Delnotitiam abneget , sed id facere se FINGAT . Resp. ad 2. object. p. 141. ait , se non *actu* & *revera* , sed *tantum animi fictione corporum phantasmatā rejecisse* . In Synopli meditationum p. 4.5. ait Medit.6. *rationes omnes ex quibus rerum materialium existentia possit concludi , afferri , non quod eas valde usiles esse putarit , ad probandum id ipsum quod probabant , nempe , revera esse aliquem mundum , & homines habere corpora , & similia de quibus NEMO unquam SANÆ MENTIS SERIO DVBIT AVIT* . eadem Medit.6. p. 79. *Cum auctorem mea originis adhuc ignorarem , vel saltem ignorare me fingerem , nihil videbam obstare , quo minus essem natura ita constitutas , ut fallerer , etiam in iis qua mihi verissima apparebant* . Resp. 4. p.261. *inter hyperbolicas illas dubitationes , quas in secunda meditazione proposui , una eousque processit , ut de hoc ipso (nempe quod res juxta veritatem sint tales quales ipsas percipimus) certus esse non possem , quamdiu AVCTOREM MEÆ ORIGINIS IGNORARE ME SVPPONEREM*. v. & ad septimas object. p. 91.

Hoc effugium , quo putat methodo suæ

mire consultum , ne vel ἀκαπνηψίας vel impietatis arguatur, ex ipsis ejus verbis ei præcludam . Ait ergo Medit. i. p. 8. SERIO tandem & libere generali huic mearum opinionum eversioni vacabo, & Resp. 5. p. 411. Quod dixi, omnia sensuum testimonia pro INCERTIS, imo etiam pro FALSIS esse habenda, OMNINO SERIVM est: & ad meas Medicationes intelligendas adeo necessarium , ut quisquis illud admittere non vult , aut non potest , nihil in ipsis responsione dignum objiciendi sit capax . Sed advertenda est distinctio , varis in locis à me inculcata, inter actiones vita, & inquisitionem veritatis . Cum enim de regenda vita quæstio est, ineptum sane esset , sensibus non credere &c. Atque idcirco alicubi admonui. Nominem sane mentis de iis serio dubitare. (Falsissimum hoc, nam eo loco ubi hoc dicit, non de actionibus vitæ , sed de rerum veritate est sermo , videlicet , an sit mundus? an homines habeant corpus &c.) addit: Cum quidnam certissime ab humano ingenio cognosci possit inquiritur, plane à ratione alienum est, eadem nolle ut DUBIA, imo etiam ut FALSA, SERIO REJICERE, ad animadvertisendum, alia quædam, qua sic rejici non possunt, hoc ipso esse certiora, nobisque revera notiora.

Iam assume, atqui in omnibus quæ hanc tenus tractavit, de iis quæ certissime cognosci

nosci possint inquisivit (à quibus quæstionem de regenda vita removet, ut hic apparet; & mox plenius apparebit) ergo quæcunque hactenus rejicienda docuit, SERIO vult rejici. inter illa autem etiam est existentia Dæi.

Unde mira methodi facies sese oculis nostris exhibet. ut videlicet convellatur atheismus, atheismum (saltem temporarium) introducere. Quod à se fieri videns Cartelius, non esse cuiuslibet suum hoc exemplum imitari, libere concedit, Methodi Gallicæ p. 16. 17. Latinæ 13. 14. Nunquam, inquit, ulterius mea cogitatio proiecta est, quam ut proprias cogitationes emendare conarer, atque in fundo qui totus meus est, edificarem. Et quamvis, quia meum opus mihi satis placet, ejus exemplar hic vobis proponam, non ideo cuiquam auctor esse velim, ut id imiterur. Habebunt fortasse alii, quibus Deus χαρίσμata sua largius impetravit, conatus sublimiores; sed vereor ne hoc ipsum quod suscepi, pro plurisque nimis audax futurum sit. Nam vel hoc unum institutum excutiendi omnes opiniones ante creditas, non est exemplum cui libet imitandum. (una ex rationibus est, quia) magna hominum pars, dum putat se sagaciorem quam re ipsa est, non potest se continere quominus judicia sua præcipitet, neque satis patientia habet, ad cogitationes

suas rite & ordine instituendas. Vnde sit, ut, si quando sibi sumserit libertatem dubitandi de principiis que receperat, & à communi via declinandi, nunquam possit infraeke semita quam inire oportet ad rectius iterandum, & maneat errabunda sive devia per totum vita curriculum. (De Gallico hæc utcunque expressi, nam versio latina ne hic quidem satisfacit.)

E quibus liquet, eum tradere methodum aberrandi ad tempus & dubitandi de principiis receptis, verum iis tantum id facendum, qui satis solerti & habent, ad redeundum in viam omnibus quantum satis est expensis. At ô bone, ne ad momentum quidem declinandum est à veritate, maxime divina, quod hic fit, neque ullus hominum est, qui postquam sciens & volens, quod tu hic facis, ab ea deflexit, sibi redditum ad eam polliceri possit. sive, quod dum ambigit & alternat, inopinata morte intercipitur, sive quod errores dum foven- tur allubescunt, Deo etiam voluntariam illam sui ipsius execrationem, & cognitæ veritatis rejectionem pertinaci impoenientia non raro puniente. Quam ergo periculosem sit hoc precipitum, quilibet videt: Unde nec cuiuslibet, nec cuiusquam est hoc Cartesii exemplum & hanc ejus methodum imitari.

C A P V T . V I L .

Quintus Methodi gradus : Cartesius, dum nihil credit, ne nihil quoque agat, regulas aliquot vivendi, pro tempore sibi praestituit. Quales sunt: Religionem quidem eam retinere in qua natus esset, quoad cetera autem, sequi morem receptum ab iis quibuscum sibi foret vivendum. Utque in actionibus suis quam firmissimus & determinatissimus esset, non minus constanter, sequi opiniones maxime dubias, postquam semel se eis addixisset, quam si essent quam certissima, imo non amplius eas ut dubias, sed ut certissimas considerare. Hoc vivendi modo, se liberatum ab omni pœnitentia & mortu conscientia. Ventilantur hec, & tum contradictionem, tum impietatem continere, nec vere conscientias tranquillare posse demonstrantur.

ATQUE hic alia quoque difficultas auctorem Methodi urget. Dum enim nihil credit, queritur, an nihil quoque ei àgendum sit? saepe, dum dif- fert judicare, quid verum, quid falsum, quid bonum, quid malum sit, nihil quoque habet quo voluntatem tuto inclinet. Atque ita cessabit omnis religio, & omnes-

C. 3. quoque

quoque humanæ actiones, vel temerario impetu ad utrumque feretur & jaestabitur. Atque hic INTERIM quoddam invenit. cuius præcipua considerabimus:

Quemadmodum (inquit Methodi Galliæ p. 23.) non est satis, ante restorationem adium ubi habitas, ut ens demoliaris, & prospicias tibi de materia & architectis, aut se ipsum in architectura exerceas, & præterea sollicito rudimentum earum delineaveris, sed oportet insuper aliud domicilium tibi comparare, in quod commode divertas. INTERIM dum illæ extrahuntur: ita ne manere INDETERMINATVS (irresoluti interpres vertit, dubius & anxius) IN ACTIONIBVS meis, INTERIM dum ratio me obligat TALEM (latinus habet INCERTUM) esse IN IUDICIIIS meis, neve deinceps intermitterem, vivere quam possem felicissime, formavi (latinus habet effixi) mihi MORALEM quandam (subintelligit, ni fallor, methodum. latinus habet Ethicam, subintelligens, ut opinor, disciplinam. quæ eodem recidunt) PER PROVISIONEM (ita ad verbum habet Gallica. pro quo in latino est. AD TEMPUS) quæ tribus tantum aut quatuor regulis (Gallicè maximes) continebantur; quas hic non pigebit adscribere.

Prima erat, ut legibus & consuetudinibus (interpres habet, institutis) patria mea absen-

obtemperarem, retinens constanter religio-
nem, in qua Dei beneficio eram ab incunre-
state insicetus. (interpres hisce præmit-
tit: *quam optimam judicabam.* in quo non
possum satis mirari ejus imprudentiam, ne-
quid gravius dicā. quomodo enim quæ op-
timæ esset religio judicare poterat, eo tem-
pore quo ratio, ut audivimus, cum obliga-
bat **IN IUDICIS SVIS INCERTUM esse?**) atq;
me in ceteris omnibus gubernarem juxta op-
niones quam maxime moderatas, atque ab
omni extremitate (Galliee excessu) remotas
qua communis usu recepta essent apud pruden-
tissimos, cum quibus mibi vivendum esset.
Cum enim jam inde inciperem proprias meas
(ita est in Gallico) **pro vihilo habere,** ut pote
quas omnes de integro examini subjicere vo-
lebam, certus eram me nihil melius facere
posse, quam sequi eas que erant prudentio-
rum. Et quamvis fortasse tam prudentes
reperiuntur inter Persas & Chinenses quam
inter nos, nihilominus ut ilius mihi videba-
tur ab illis regulam sumere quibuscum mihi
vivendum esset. Atque ut recte intelligerem
quales essent revera eorum opinones (ita est
in Gallico) mihi magis attendendum esse ad
ea que agabant, quam que dicebant. &c.
confer Resp. ad secundas object. pag. 164.
& ad septimas p. 14. & seqq.

Keios.

Habemus INTERIM quod & scipsum
 INTERIMIT, & animas sequentium.. Nam
 i. legibus patriæ suæ obedire, & sequi mo-
 res eorum quibuscum tibi vivendum est,
 in homine extra patriam ut plurimum ob-
 errante, simul consistere non potest. In
 Germania enim moribus Germanicis, in
 Scythia Scythicis ei vivendum erit. 2. Cum
 sequi se ait religionem in qua à teneris in-
 stitutus est, ambiguum sectatoribus suis
 canonem tradit: vel enim sequendam eis
 illam vult, in qua ipse institutus est, & sic
 omnes oportebit esse papistas, vel illam in
 qua quisque institutus est, & sic nihil re-
 ferre censet, quarta religionem quisque se-
 quatur, modo in aliqua earam educatus
 sit, qui ergo in pagana natus & altus est,
 illam teneat, qui in Muhammedica , hanc
 tueatur, qui in hæresi, hæreticam . qui in-
 ter Chinenses, dæmonas colat &c. v. ad-
 versus hæc Ezech. 20.18. 1. Pet. 1.48. &c.

Alter canon hic est, ipsis auctoris verbis:
Secunda mea regula erat, ut in actionibus
meis, quam poteram firmissimus & determin-
atisimius essem, neque minus CON-
STANTER sequerer opiniones MAXIME
*DUBIAS, postquam semel me eis addixi-
 sem, quā si essent QVAM CERTISSIMÆ.*
Imisans in eo viatores, qui si quando in syl-

va aliqua se vident aberrasse, non debent errare; nunc ad hanc, nunc ad illam partem discurrentes, & multo minus uno in loco consistere, sed semper recta, quantum possunt, versus unam & eandem partem progredi, nec ab ea propter imbecilles rationes deflectere, licet fortasse ab initio sola fortuna (Gallicè, le hazard) ipsos ad eam eligendam determinarit. Hoc enim pacto, si non perveniant precise quo pervenire desiderant, saltem ALIQUO tandem pervenienti sunt, ubi VERISIMILITER (hoc omisit interpres) commodius erant quam in medio saltu. Atque ita, actionibus non admissentibus sapientiam, res certissima est, si quando non est in nostra potestate discernere opiniones maximè veras, sequendas nobis esse maxime probabiles. Quin imo, quamvis non deprehendamus maiorem probabilitatem in his quam in illis, debemus tamen nos determinare ad alias, easque deinde considerare non ut dubias, in quantum ad præxim refulunt, sed ut verissimas & certissimas properea quod ratio qua fecit ut ad eas determinaremur talis esse reperitur. Atque hoc fait idoneum (Gallice, capable, interpres habet, sufficiens) deinceps, ad me liberandum ab omni POENITENTIA & MORIS Vqua solent agitare CONSCIENTIAS spirituum illorum debilium & vacillantium, qui inconstanter fernuntur ad ageru

581 *Methodi Cartesiana*
da et tanquam bona, qua postea judicant
esse mala. Method. Gall. pag. 25. 26. Lat.
pag. 22. 23.

Keios.

Nihil tertius, nihil horribilis est isto-
canone, qui jubet opiniones maxime du-
bias, postquam eas semel amplexus es, se-
qui tanquam certissimas, & quidem con-
stanter, idque hac ratione, quia cum id fa-
cis, si non quo pervenire desideras, saltem
ALIQUO tandem per venturus es. quasi ni-
hil inter sit, quo tandem perveniat miser
homo in fine ærumnosæ hujus vitæ, ad su-
peros, an ad inferos. nam nullum est me-
diuum. Et quæ, per Deum immortalem, est
illa VERISIMILITVBO, quod is qui à via
aberravit, modo curvat ad eam plagam
quam non ratio ipsi, sed fors objecit, eo
perventurus sit tandem, ubi meliuscule ha-
beat? profecto, vel in barathrum hic tan-
dem se conjiciet, vel eo deferetur, unde
nullus ad viam rectam regressus est. Pul-
cre Salomo, Prov. 14. 12. *Est via que recte
videtur in conspectu virorum, cuius finis est
via multiplex ad mortem.* Maxime autem
horrible est, quod CONSCIENTIAM suam
hac ratione pacatam se habere dicit, quod
ea quæ cœco impetu artipuit, quæque ip-
se non credit, tamen ut certissima retineat,

& con-

& constantissima praxi exprimat. ô miserum conscientiae solamen! sane hic conscientiae veterus quidam & stupor est, non quies. tale etiam est, quod se ab omni POENITENTIA liberatum assertit, quodque in eo se opposit SPIRITIBUS DEBILIBUS, id quod facile in sequiorem partem rapetur, ab iis, qui norunt quinam in Gallia SPIRITUS FORTES dicantur. Et quid est, quod illos carpit, qui ad ea facienda ut bona feruntur, qua postea judicant esse mala? an non, quæcumque hic se facere dicit, PER PROVISIONEM & ad tempus facit, donec quid recte, quid secus se habeat per suam Methodum examinaverit? an non multa quæ ad tempus tanquam bona secutus est, tanquam mala tunc condemnatur est? quanquam non video, quomodo ista (ut ita dicam) PROVISIO, cum hac constantia convenire possit. Itaque nihil philosophi, nihil Christiani habet iste canon, sed hominis, qui naturæ luce sponte extincta, & spreto scripturæ ductu, palpat in tenebris, & nescit quo vadat, nec quo sequaces suos ducat. v. Matth. 15. 14.

C A P V T VIII.

Cartesius, exceptis his regulis, & veritatibus fidei, reliqua omnia ex animo suo delenda.

sibi proponit. quod ut faciat, iterum hypocausio se includit inde rursus ad peregrinationem se accingit: totam novennium ad errores animo suo evellendos impendit. quo tamen tempore nihil tale facit. Considerantur hæc: & nec regulas suas, nec veritates fidei eum potuisse seponere ostenditur. inconstantia methodi notatur. Et per eam omnes fidei veritates everti demonstratur.

Proßquam vero me (inquit) de his regulis certum reddidisse, easque se posuisse una cum veritatis fidei, que semper prima fuerunt in mea credulitate (i.e. quas semper primè credidi. Gallicum creance, credulitatem verti, quum aliter commode non possem. qua. etiam voce passim pro fide utitur Atnob. lib. adv. gentes. & ipse Cartes. ni fallor ita eam usurpat Medit. I. Latinus interpres habet: que semper potissima apud me fuerunt) judicavi, quantum ad residuum meorum opinionum, libere me posse conari omnes eas ex animo meo delere. Quod quia mihi videbar commodius prestare posse conversando cùm hominibus, quam manendo diutius inclusus hypocausio, ubi omnes hasce cogitationes habueram. (pro hypocausio interpres supposuit solitudinem) nondum plane hyems erat exacta,

exacta, cum me rursus ad peregrinandum accinxi: nec per totos insequentes annos na-
vem aliud egi, quam ut bac illac orbem terr-
arum perambulando omnes paupatim er-
rores qui in animum meum illapsi fuerant,
in die revellerem. &c.

Veruntamen isti novem anni effluxerunt,
antequam de difficultatibus que solent dis-
putari inter doctos, quicquam in alterutram
partem statuissent, aut coepissent querere
fundamenta alicujus philosophiae certioris,
quam esset vulgaris. Methodi gall. p. 29.
30. 31. Latinæ 26. 27. 28.

Reiort.

1. Quomodo potuit hosce cauones (ut
& tertium, quem brevitatis causa omisi-
mus) sibi seponere tanquam certos, ante-
quam quicquam certi de ulla re haberet?
2. Quomodo veritates fidei primas habere
potuit, si hæc est ejus prima veritas, cogi-
so, ergo sum, ex qua primam omnium ve-
ritatem fidei, ut posteriora deducit, nem-
pe Deum esse? & cur sibi persuasit tam ig-
notantissimis veritatum fidei cœlum pate-
re, quam gnarissimis, nisi ut putaret, sibi
& illas ignorare licere, ac proinde nullam
eatum credere?

3. Nota methodi hujus inconstantiam.
1. ex mæso ad peregrinationem. 2. à pe-
regri-

regrinatione ad hypocaustum, 3. ab hypocausto iterum ad peregrinationem sectatorem suum trahit. 4. totum novetum omnibus eradicandis erroribus insutus, & tamen de quæstionibus philosophicis nibil vel affirmat vel negat, i.e. verane an falsa de iis tradant philosophi susque deque habet, atque ita nullum ab iis errorum eradicat. Hæc minimè cohærent.

4. Veritates fidei, quas per suam methodum salvas esse nobis persuasum vult, ad unum omnes evertit. quod ita demonstramus :

1. Qui se plus æquo DIFFIDENTIA indulgere posse negat, quomodo FIDEM salvam præstare potest, quam DIFFIDENTIA tollit? qui autem FIDEM ipsam non habet, quomodo ejus veritates habere potest? nota, eum de diffidentia circa retum-veritatem loqui. ea autem ne fidem quidem historicam salvam relinquit.

2. Qui non credit Esse Dæm, quomodo ullam veritatem fidei credit, cum hæc sit prima fidei veritas, sine qua nulla subsistere potest? Heb. II. 6.

3. Qui ea quæ solus Deus facit MALIGNO GENIO attribuit, imo ipsius Creatorem pro deceptore &c. habet, quomodo ea quæ fides tradit de attributis & operibus divinis sæpta recta servat?

4. Qui putat nihil unquam fuisse in re-

rum natura, non cœlum, non terram &c.
quomodo consentit primo fidei articulo:
Credo in Deum Patrem omnipotentem,
Creatorum cœli & terræ?

5. Qui putat nullos unquam homines
fuisse, quomodo credet Christum fuisse?
quomodo Mariam, ex qua natus, quomo-
do Pontium Pilatum sub quo passus?

6. Qui putat nulla esse corpora, quo-
modo credet Christum corpus habuisse, in-
eo passum, mortuum, suscitatum, ad cœ-
los translatum, redditum ad judicium?
quomodo etiam credet corporum no-
rum resurrectionem, quæ nulla sunt?

7. Qui putat nullam esse mentem, quo-
modo credet Christum animam habere,
in ea passum tristitiam illam de qua Matth.
26. 38. Et quomodo credet cum animas
nostras ab interitu liberasse, aut eas esse
immortales, quæ nullæ sunt?

8. Qui in hisce & talibus MANET OB-
STINATVS, & OBFRMATA MENTIS, cavet
ne sibi contrarium persuadeatur, vel ab ip-
so Deo, quomodo non quamdiu hoc du-
rat, pro obstinato hæretico erit haben-
dus?

Atqui hæc omnia sunt Methodi Carte-
fianæ iuxta quædam ut in præced. vidimus.
Falsissimum ergo est, cum illâ salvâ verita-
tes fiduci ut certas seponere, & primas ac
potissimas habere posse.

CAPUT IX.

Sextus Methodi gradus: Cartesius omnem sensibus fidem abrogat. nunquam vigiliam à somnio distinguere posse afferit. Refutata hæc opinio, ex ipso Cartesio. ejus contradic̄tio indicata. Ostenditur quam existialis sit in negocio theologico. tolli per eam cognitionem Dei. è contemplatione creaturarum, è scriptura lectione, ex auditu verbi, labefactari testimonium angelorum de resurrectione, apostolorum de ejus ascensione. in dubium vocari fidem testimoniū oculatorum, & totum jus naturae incertum reddi. Tertulliani locus insignis ad eam rem adductus.

Quid hæc tenus (verba sunt Cartesij) ut maximo verum admisi, vel à sensibus vel per sensus accepi, hos autem interdum fallere deprehendi; ac prudenter est, nunquam illis plane confidere quibus vel semel decepterunt. Sed forte, quamvis interdum sensus circa minuta quadam remotiora nos fallant, pleraque satis alia sunt, de quibus dubitari plane non possit, quamvis ab iisdem hauriantur. prædicto sane, tanquam non sim homo, qui solem noctu dormire, & eadem omnia in somnis.

*somnis pati, vel etiam interdum minus (for-
te legendum magis) verisimilia, quam isti
vigilantes.. qua dum cogito attentius plane
video. NUNQVAM certis judiciis vigiliam
à somnio posse distingui. Medit. i. p. 8. 9.*

*Multa paulatim experimenta fidem om-
nem quam sensibus habueram labefacta-
runt: nam ē interdum turres, que rotun-
da vise fuerant ē longinquo, quadrata ap-
parebant ē propinquuo: ē statua permagna
in eorum fastigiis stantes, non magna ē ter-
ra spectanti videbantur. ē talibus aliis in-
numeris in ueste, sensuum externarum ju-
dicia falli deprehendebam; nec externorum
duntaxat, sed etiam internorum. (Alia du-
bitandi causa erat) quod nulla unquam
dum vigilo me sentire crediderim, qua non
etiam in se dormiendum possum aliquando
putare me sentire, cumque illa qua sentire
mibi video in somnis, non credam à rebus
extra me positis mihi advenire, non adver-
tebam quare id potius crederem de iis qua
sentire mibi video vigilando. Meditat. 6.
p. 78. 79.*

Keios.

I. Si verum est, quod ait Cartesius, ini-
tio Dioptricorum, Totius vite nostra regi-
men à sensibus pendere, sanc, secundum ea
quaꝝ jam audivimus, fallacissimum vita
nostræ

nostræ ducem habet, & cui nunquam credendum sit. 2. Ait, *sensus interdum falle-re.* at idem dicit p. 83. *Fieri non posse, ut nulla falsitas in suis opinionibus reperiatur,* nisi aliqua etiam sit in se facultas à Deo tradi-buta ad illam emendandam. quo unico-dicto totum illud quod de turri rotunda aut quadrata, item de somnio & vigilia commentus est, evertitur. illa enim facul-tas facit ut judicium sensuum nos non possit fallere. Scio quid regesturus sit, nem-pe se hanc veritatem inde deducere, quod Deus non sit fallax, id vero suo dubitatorib-, vel sibi ipsi dum dubitat, adhuc ignotum esse. esto. sed res ipsa tamen, nempe facul-tas emendandi sensuum errores in omni-bus est, sive ihi principium unde id pre-mananat sciant, sive nesciant. 3. Quod pru-dentiaz esse censet nunquam illis plane confidere, qui se vel semel decepissent, perinde facit (ut recte Gassendus p. 20.) ac si, quia cibus semel nocuerit, sumendum nunquam cibum censoret, cum potius pru-dentia dictet cavendum à noxio, ac cum su-mendum qui constanter profuit. atque ita, nec omnem tensionem esse respuendam, sed siqua fecellit de ea cohibendum assensum dum emendetur, illam vero sine scrupulo admittendam ut veram, qua vera constan-ter deprehensa est. Hinc si de turri procul-visa queratur, illane rotunda, an quadrata

fit.

sit, merito quidem cohabetur assensus, quantumcunque illa rotundatè appareat; quoniam alias est deprehensum, turrim procul visam rotundam, fuisse continuus spectanti quadratum. At si turris prope visa spectata fuerit angulis carens, ac omnino teres, tum assensum cohibere velle, aut dubitare, quadratus potius quam rotunda, sive teres sit, hominis non sana mentis esset. 4. In eundem modum, quantumcunque inter somniandum non possimus discernere, dormiamusne an vigilemus, haud dubie tamen, dum vigilamus certi sumus vigilantes, non dormire, & errorem qui sensui interiori inter dormiendum obrepserat emendamus. Ipsum Cartesium hic testem voco. is enim Object. tertiiis p. 224. fateatur **A T H E V M** (nam de eo erat quæstio) dormientem falli posse: *atqui postea (inquit) EXPERRRECTVS ERROREM SVVM FACILE DIGNOSCET.* Si Atheus hoc potest, qui Deum constanter negat, poterit etiam Cartesianus dubitator, qui hoc facit ad tempus. interim quilibet videt, quam pulcre hæc cohæreant, **NVNQVAM** certis judiciis vigiliam à somno posse distinguiri, & **FACILE** hoc fieri posse..

Nunc videamus quam exitialis sit hæc opinio, præsertim in negocio theologico. id ita elucescit :

1. Si sensus universum fallunt, ita ut
eis

eis nunquam fidendum sit , sequitur cognitionem Dei è contemplatione creaturum nullam esse . contra Psalm. 8. 19. &c. Rom. 1. 20. &c. hoc graviter Cartesio exprobavit doctiss. Gassendus p. 131. *Cum probanda foret (inquit) Dei existentia ex quibusdam operibus, quorum causa agnoscatur, tu non potuisti quidem aliud, quam potitum ex dependentia effectus à causa argumentum excogitare : at deseruisti tamen viam regiam, quam Scriptura indicat, qd sapientes omnes sectantur ; videlicet contemplationem admirabilis universi ; qd per noscere quam somnii, deceptionis, delusionis semitam, subduxisti te ex ipso universo; vide licet ipsum, qd quicquid est extra te, falsum esse existimans, ac falsum simul quicquid ex eo, qd prater te, deduceretur.*

2. Si sensus fallant, cognitio Dei è scriptura nulla est. fortasse enim dum can legere te putas, fabulam de asino auro ante oculos habes . cum tamen eam scrutari ad salutem jubeamur. Psal: 1. 19. 119. Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. &c.

3. Si sensus fallant, cognitio Dei ex auditu verbi divini nulla est. fortasse enim dum id tibi audire-videtis, Annales Volusianos recitantem audis . cum tamen certum sit fidem esse ex auditu, auditum autem per verbum Dei. Rom. 10. 17.

4. Si sensus fallant, testimonium apostolorum.

stolorum de Christo nullum est , cum exclamant : *Quod audivimus , quod vidimus oculis nostris , quod spectavimus , Et manus nostra contrectarunt , de Sermone illo vita . Quod vidimus Et audivimus annunciamus vobis . 1.Ioh.4.1.3.*

5. Si sensus fallant , non tenebantur vel reliqui apostoli , vel nominatim Thomas resurrectionem Christi credere , cum se eis videndum & palpandum offerret . Ioh. 20. 20.27. nec recte ad sensum oculorum provocabat hac in parte angelus , cum mulieribus diceret , *resurrexis , non es hic . VIDE . TE locum .* Matth.28.6.

6. Si sensus fallant , non possunt testari de ascensione Christi , qui illam viderunt . contra Act.1.9. 1.Cor.15. 5.6.7.8.

7. Si sensus fallant , nec auritis testibus in judicio , nec oculatis credendum est . contra Deut.17.6. Matth.18.16.

8. Si sensus fallant , nemo nec patrem , nec filiam , nec uxorem nec sororem certo noscet aut ab alienis discernere poterit . atque ita totum jus naturæ incertum erit , unde omnia patentum ac liberorum , conjugium &c. officia cessabunt aut confundentur . Hæc si Cartesio à me sibi apposita non sapiunt , audiat gravissimum auctorem Tertullianum lib. de Anim. cap. de quinque sensibus , ubi post quam exemplum turris (nam vetus est insulsissima ob-

jectio) & alia multa examinasset, Quid agis,
inquit, Academice procacissime? Totum vi-
sa statum evertis, omnem natura ordinem
curbas, ipsius Dei providentiam excoecas,
qui cunctis operibus suis intelligendus, inco-
lendus, dispensandus, fruendisque, fallaces &
mendaces dominos prefeceris sensus. An non
istis universa conditio subministratur? An
non per istas secunda quoque mundo instruc-
ctio accessit? Tot artes, tot ingenia, tot stu-
dia, negotia, officia, commercia, remedia,
consilia, solatia, victus, cultus, ornatusque
omnia totum vita saporem condierunt, dum
per hos sensus solus omnium homo animal
rationale dinoscitur intelligentia & scientia
capax, & ipsius Academia. & post nonnulla:
Non licet nobis in dubium sensus istos
revocare, ne & in Christo de fide eorum de-
liberetur: ne forte dicatur, quod falso Sa-
tanam prospectarit de caelo precipitatum:
aut falso vocem Patris audierit de ipso testi-
ficatam: aut deceptus sit cum Petri socrum
tetigit: aut alium postea unguenti senserit
spiritum, quod in sepulturam suam accep-
tavit, alium postea vini saporem, quod in
sanguinis sui memoriam consecravit. Sic
enim & Marcion phantasma cum maluit
credere, totius corporis in illo designatus ve-
ritatem. Atquin ne in Apostolis quidem e-
jus ludificata natura est. Fidelis fuit & vi-
sus & auditus in monte: fidelis & gustus

wini illius, licet aqua ante, in nuptiis Galilee. fidelis & tactus, exinde creduli Thoma. Recita Ioannis testationem: quod vidimus, inquit, quod audivimus, oculus nostrus vidi-
mus, & manus nostra correctaverunt, de sermone vite. Falsa utique testatio, si oculorum & aurium & manuum sensus na-
cera mentitur.

C A P V T X.

*Septimus Methodi gradus: Cartesius ali-
quid certi querit, extra illa qua abdica-
vit. invenit existentiam suam. ejus cog-
nitionem solam veram esse affirmat. ex ea
colligit existentiam Dei, non tamen argu-
mento ab effecto ad causam, quod rejicit,
sed diverso. Examinantur hac: Et frustra
queri aliquid extra illa qua abdicavit
ostenditur, quandoquidem omnia abdica-
verit. Argumentum ab existentia nostri
vetus esse, ex Augustino probatur, sed
aliter quam à Cartesio adhibitum. In-
cidit Cartesius in argumentum à sub-
ordinatione causarum, quod tamen po-
stea resorbet. de progresu in infinitum
contradiccio ejus. Omnes demonstratio-
nes Thoma pro existentia Dei ab eo reje-*

etz. eas à Gregorio de Valentia refutatas,
falso ab eodem affirmatur.

IN tantis dubitationes (inquit Cartesius) hesterna meditatione conjectus sum, ut nequicquam amplius earum·oblivisci,nec videam tamen qua ratione solvenda sint, sed tanquam in profundum gurgitem ex improviso delapsus, ita turbatus sum, ut non possim in imo pedem figere, nec enatare ad summum. Enitar tamen, & tentabo rursus eandem viam quam heri fueram ingressus, removendo scilicet illud omne quod vel minimum dubitationis admittit, nibilo secius, quam si omnino falso esse comprevissem, pergamque porro, donec aliquid certi, vel si nihil aliud, saltem hoc ipsum pro certo, nihil esse certi cognoscere. Medit. 2.

p. 14. 15.

Suppono igitur, omnia qua video falsa esse. Sed unde scio, nihil esse diversum ab iis omnibus. que jam jam recensui, & de quo nemima quidem occasio sit dubitandi? Nunquid est aliquis DEVS, vel quocunque nomine illum vocem, qui mihi has ipsas cogitationes immittit? quare vero hoc putem, cum forsitan ipse illarum auctor esse possum? Nunquid ergo EGO ipse aliquid sum? sed jam negavi me habere ullos sensus, & ullum corpus; hanc etiam, nam quid inde? sumne ita corpori sensibusque alligatus, ut

sine illis esse non possum: sed mihi persuasi nihil plane esse, in mundo, nullum cœlum nullam terram, nullas MENTES, nulla corpora; nonne igitur etiam ME non esse? immo certè, ego ERAM siquid MIHI persuasi. Sed est deceptor, nescio quis, summe potens, summe callidus, qui de industria me semper fallit: haud dubie igitur EGO etiam sum, si ME fallit: Et fallat quantum potest, nunquam tamen efficiet ut NIHIL sim, quamdiu ME aliquid esse COGITABO. Adeo ut omnibus satis superque pensitatis, denique statuendum sit, hoc pronunciatum: EGO SVM, EGO EXISTO, quoties à me profertur, vel mente concipitur, necessario esse verum. p. 15. 16:

COGITATIO sola à me divelli nequit, EGO SVM, EGO EXISTO, certum est. quamdiu autem? nempe quamdiu cogito, nam forte etiam fieri posset, si cessarem ab omni cogitatione, ut illico totus esse desinierem. Nihil nunc admitto nisi quod sit necessario verum: Sum igitur precise tantum RES COGITANS, id est MENS, sive animus, sive intellectus, sive ratio &c. p. 18. 19.

Certissimum est, hujus sic precise summi notitiam non pendere ab illis qua existere nondum novi. p. 19.

Hoc unum verum esse affirmo, NEGOCÆTERA. p. 20.

Quid est hoc (videlicet res cogitans?) nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & SENTIENS. ib.

Quid est horum, quamvis semper dormiam, quamvis etiam IS QVI ME CREAT quantum in se est ME DELV-DAT, quod non aequum verum sit, ac me esse? ib. & 21.

Fallat me quisquis potest, nunquam tandem efficier ut nihil sim, quamdiu me aliquid esse cogitabo. Medit. 3. p. 29.

Cum nec quidem adhuc satis sciam, VTRVM SIT aliquis DEVS quamprimum occurret occasio, examinare debo AN SIT DEVS. p. 30.

Kesiōne.

Quum dicit se hesterno die in dubitationes conjectum, sciendum est, diem illum toto novennio durasse. ut habuimus ex Methodi p. 28. Illo die tam longo in profundo gurgite se hæsisse agnoscit, nec mirum, cum gurges ille si vorago impie-tatis, & barathrum perditionis. sed quod ait se ex improviso eo delapsum, falso est, nam destinato consilio, se eo conjecit, & animo obfirmato ibi tamdiu moratus est. infelix profecto, si eum mors interibi temporis oppressisset. Tentat jam inde emergere,

mergere, idque non contraria (quod oportebat) via, sed eadem qua se præcipitem dedit, nempe omnia negando. id est enititur in altum, profundius se immergendo. Tandem tamen incipit dubitare, an nihil sit diversum ab omnibus illis quæ jam recensuit, & de quo ne minima quidem occasio sit dubitandi? inscite profecto, nam cum *omnia* negarit, quomodo præter illa *omnia* aliquid indubitati inventurus est? an datur aliquid præter *omnia*? Dum circumspicit, an fortasse Deus revera & indubitate existat? eam cogitationem à se rejicit, nec causæ esse ait, cur hoc putet. Omnibus expensis deprehendit se ipsum aliquid esse, nempe Mentem, rem cogitanrem. at MENTEM esse antea negavit, & pro falso habuit. quomodo ergo illa jam ponitur extra ea quæ recensuit? & si eis (ut verum est) comprehendatur, quid illum adigit, ut suspicetur, imo demonstret, eam esse, quam non esse ut certum, & quidem serio, præsupposuit? estne sapientis probare id esse verum, quod præsupponit esse falsum? quid insanius quam conclusionem inferre, quæ contradictorie opponatur propriæ hypothesi? Age tamen, demonstrat se esse Cartesius, & inde per ambages educit, animam, & Deum esse, unde per alteras rursum ambages, ea quæ in sensus incurruunt vere esse, ut hinc

denique per circulum vicissim concludatur Deum esse. è diametro contra methodum apostoli, qui non ex eo quod Deus sit probat cœtauras esse, sed ex eo quod cœturae sint, esse Deum. sed hæc suo loco. nunc primum Cartesii demonstrationem, cui omnia sua deinceps superstruit, nonnihil meditemur. Nec expectet quis, ut eam ad normam dialectices exigamus, fecit id, (neque adhuc qui responderer invenit) doctiss. Gassendus. p. 38. & seqq. Ut autem, quomodo hujuscemodi docendi via cum theologia conveniar, inquitamus, nostrarum partium est. Age igitur, invenit Cartesius argumentum insolubile quo Deum esse prober. Cogito, ergo sum. Sum, ergo Deus est. utraque consequentia procedit à posteriori, illa ab actione ad existentiam, hæc, si directe, & sine ambagibus Cartesianis instituatur, ab effecto ad causam. argumento, fatemur, probo, verum non illud solum tale est, sed innumerata alia. quotquot enim cœturae se sensibus nostris offerunt, simili soliditate Deus nostris mentibus ingerunt. argumentari siquidem licet: solem video ergo est. sonum audio, ergo est. sic de cœteris. nec valet exceptio Cartesiana, quod sensus fallant, eam enim jam ipse sustulit, cum ea nos facultate præditos agnovit, per quam corum, si qui occurrant, errores à veritate

veritate facile discernamus. si reluctetur adhuc, objiciam ei propria ipsius verba ex epistola ad Sorbonam Meditationibus suis præfixa, quibus *rationes fere omnes*, qua pro his questionibus à magnis viris allata sunt, cum satis intelliguntur, vim demonstrationis habere fatetur, vixque ulla dari posse sibi persuadet, qua non prius ab aliquibus fuerint inventa. p. (* * *) 3. b & 4. id quod ita v̄erum est, ut ne hæc quidem probatio, qua sola sibi utendum putavit Cartesius, ab ipso inventa, sed multo ante ab Augustino usurpata sit (ut observavit auctor quartarum objectionum p. 226.) lib. enim 2. de lib. arb. c. 3. Alipius cum Eudio disputans, probaturusque Deum esse: *Prius, inquit, abs te quaro, ut de MANIFESTISSIMIS capiamus exordium, utrum tu ipse sis? An tu fortasse metuis, ne hac in interrogatione FALLARIS, Cum utique SI NON ESSES FALLI OMNINO NON POSSES?* tantum autem abest ut hoc neget Cartesius, ut etiam pro indicio gratias agat, p. 252. Iam convenio conscientiam ejus: Si gravissimis theologis, qui illis demonstrationibus usi sunt, si ipsi Augustino, qui è Cartesiano principio disputavit, nunquam tamen in mentem venit, omnia prius (etiam mentem propriam, etiam Deum ipsum) negare, quid causæ fuit quare Cartesius, rem tam insolentem (ne jam

aliud dicam) auderet? An non ex sua cogitatione suam existentiam, & ex sua existentia existentiam Dei potuit colligere, rerum universitate salvâ? & salvis aliis demonstrationibus per quas idem evincitur?

Progrediendum est ad modum quo ex hoc suo principio reliqua, ac primo existentiam Dei eruat. Et potuisset quidem hic regia via incedere, ut videlicet ab existentia sua, quam ab alio esse negare non potest, tandem ad illud deveniret quod à se est, qui modus demonstrandi ita perspicuus est ac solidus, ut ipse in eum incidat, Meditat. 3. p. 43. seqq. Utterius, inquit, querere libet, an ego ipse, habens illam ideam (Dei videlicet) esse possem, si tale ens nullum existeret? Nempe, à quo essem? à me scilicet, vel à parentibus, vel ab aliis quibuslibet, Deo minus perfectis. Et qui si à me essem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi decesset. Atque ita ipsem Deus essem (quod cum non ita se habere ostendisset) ex hoc ipso, inquit, evidentissime cognosco, me ab aliquo ente à me diverso pendere. forte vero illud ens non est Deus, sumque vel à parentibus productus, vel ab aliis causis Deo minus perfectis. (id refutans) potest, inquit de illarursus queri an sit à se, vel ab alia? nam si à se, patet ex dictis, illam ipsam Deum esse.

Q. G.

Ecce si autem sit ab alia, rursus eodem modo de hac altera quaretur an sit à se, vel ab alia, donec tandem ad causam ultimam derivatur, qua erit Deus. Satis enim aperatum est, Nihil nullum hic dari posse progressum in infinitum.

Hæc considerans auctor primarum objectionum p. 99: *Illa demum ipsa via est, inquit, quam & S. Thomas ingreditur, quam vocat viam à causalitate causa efficientis, eamque desumfit ex Philosopho. nisi quod isti de causis idearum non sint solliciti. Et forte opus non erat; quidni enim stricte, rectaque incedam? Cogito, ergo sum, immo ipsa mens & cogitatio sum; illa autem ipsa mens & cogitatio aut à se ipsa est, aut ab alio; si hoc, istud porro à quo? Si à se est, ergo Deus est. &c.*

Hic se constrictum sentiens Cartesius, mirabile commentum excogitavit. nam negationem processus in infinitum, non ad seriem causarum in sese, sed ad intellectus nostris imbecillitatem retulit, per quam infinitam pervadere non possumus. p. 114. 115. *per istam causarum successionem, inquit, non videbar alio posse devenire, quam ad imperfectionem mei intellectus agnoscendam. quod nempe non possem comprehendere quomodo infinita tales causa sibi mutuo ab aeterno ita successerint, ut nulla fuerit prima. Nam certe, ex eo quod istud*

non possum comprehendere NON SEQVI-
TVR ALIOVAM PRIMAM ESSE DE-
BERE. ut neque ex eo quod non possum e-
 tiam comprehendere infinitas divisiones in
 quantitate finita sequitur aliquam dari ul-
 simam, ita ut ulterius dividis non possit, sed
 tantum sequitur, intellectum meum, qui est
 finitus, non capere infinitum. Itaque ma-
 lui uti pro fundamento mee rationis, exi-
 stentia mei ipsius, QVÆ A NVLLA CAV-
 SARVM SERIE DEPENDET, nihilque
 tam nota est, ut nihil notius esse possit. Et
 quod plane aliud est, quam ex eo, quod vi-
 deam me à patre genitum esse, patrem etiam
 ab avo esse considerarem, Et quia in paren-
 tum parentes inquirendo non possem pro-
 gredi in infinitum, ideo AD FINEM QVÆ
 RENDO FACIENDVM STATVEREM
 aliquam esse causans primum.

Quod ad auctoritatem Thomæ & Ari-
 stotelis attinet, eam modeste hic depreca-
 tur, locum hunc invidiosum causatus, &
 rogans ne licet sibi de alia tacere; atque
 eorum tantum qua ipse scripsit rationem
 reddere. At Epist. ad Voet. p. 250. apertius
 mentem suam denudat. Quamvis enim
 quis, inquiens, putans refutare Atheismum,
 rationes afferat que ad hoc NON SVÆFI-
 CIANT, imperitia tanquam, non ideo sta-
 tim Atheismi est accusandus. Quin etiam
 profecto cum Athorum refutatio sit diffi-
 cillima

cillima, non omnes qui contra Atheos IN-
FELICITER certarunt habendi sunt im-
periti. Vide Gregorium de Valentia theo-
logum solidissimum & celeberrimum, ille
refutat OMNIA ARGVMENTA quibus
usus est D. Thomas ad existentiam Dei
probandam, & INVALIDA esse ostendit.
idemque etiam alii graves & pii theologi
fecerunt; adeo ut ab iis qui vestro more lo-
quuntur dici possit de D. Thomâ (qui, si-
quis unquam aliis, ab omni Atheismi sus-
picione quam maxime fuit remotus) ejus ar-
gumenta contra Atheos penitus inspecta
& examinata ELVMBIA & FICVLNEA
deprehendi; eademque comparatio de illo
cum Vanino possit institui, & ausim dicere
(absit tamen invidia dicto) APTIVS
QVAM DE ME. quia mea argumenta
nunquam fuerunt ita refutata.

Ketois.

Hoc profecto est palinodiam canere
& tamen id agnoscere nolle. Dixit ex eo
quod existat ipse & ideam Dei habeat (hoc
ultimum sive adsit sive absit non mutat
vim demonstrationis) EVIDENTISSIMVM
esse, se ab aliquo ente à se diverso pende-
re. illud vero ens esse Deum, quia SATIS
APERTVM sit nullum hic dari progressum
in infinitum. Nunc ex hoc suo argumen-

D 5

to ait

to ait NON SEQVI aliquam causam primam esse debere, & negationem progressus infinitum confert cum eo quod comprehendere non possit infinitas, divisiones in quantitate finita, unde NON SEQVATVR dari ultimam. nihil ergo aliud hic demonstravit Cartesius quam imperfectionem sui intellectus, existentiam autem Dei nullo modo. poterant enim infinita causa ab aeterno ita sibi successisse (verba ipsius sunt) ne nulla fuerit prima, id est, ut NVLLVS EVERIT DEVS. Imo, ut argumentum ab existentia sui ipsius, quod tamē fundatum suæ rationis vocat prorsus inutile reddat, ait *eam A NVLLA SERIE CAVSARVM DEPENDERE, si bique tam notam esse, us nulla notior esse possit.* Sic negat parentes suos usque ad Adamum, & ipsum denique Deum. scio quod regestus sit, se considerare se ipsum hic ut rem cogitantem, i.e. ut mentem tantummodo, quæ eam causarum seriem non habeat. esto, at habet tamen causam, Deum videlicet, atque ideo ab illius existentia intermediatus progressus est ad existentiam causæ primæ atque etiam unicæ, & invicem perstat argumentum hoc in via Thomæ. Quod ait existentiam suam sibi tam notam esse ut nulla notior esse possit, nihil ad rem facit, neque enim inde sequitur causam revera independentem esse, aut ab ejus.

ejus existentia ad existentiam Dei procedi non posse. Iam quod negationem processus in infinitum in causis subordinatis, tantum ad imbecillitatem sui intellectus refert, quasi ex nihilominus in re infinitæ esse possint, atque ita nullus Deus esse, eamque confert cum quantitate in infinitum divisibili, quæ tamen infinitas non possit à mente nostra pertransiri, prorsus inepium, & simile *περιστολόν* est. Quia possibilia, sicut sunt in potentia tantum (qualis est illa divisio continui) ita possunt esse infinita syncategorematice, ut aijunt, seu indeterminate, at impossibile est dari causas A & r.v. subordinatas infinitas numero. quod sequeretur si in eas nulla revera esset prima. v. quæ de hac re disputat Suarez Disp. Metaph. 29. sect. 1. t. 25, usque ad 40 inclusam.

Iam veniamus ad argumenta Thomæ pro existentia Dei, quæ omnia rejicit Cartesius, neve solus insanire videatur, Gregorium de Valentia jesuitam sibi socium asserficit, eum theologum solidissimum & celeberrimum vocat, cumque OMNIA illa refutasse & invalida ostendisse ait. profecto, si viveret Valentia, laudes quas ei assertator Cartesius ascribit, non impedit, quo minus tam atrocem injuriam ad animum revocaret. tantum enim abest ut OMNIA Thomæ argumenta pro existen-

84   *Methodi Cartesiana*
tia Dei refutet, ut contra ea omnia con-
tra adversariorum cavillationes defendat.
v. ejus Disp. i. Quæst. 2. punct. i. 2. 3. per
totum. Verum est (& eo videtur respicere
Cartesius) quod proposito argumento
contra omnes rationes simul, respondeat:
Concedo, nullam harum rationum, aut o-
mnes simul, probare per se, quod primum
illud movens sit etiam unum numero, in-
finitum, immateriale &c. ceterum ex hoc
non sequitur aliud (attendo Cartesi) quam
non probari his rationibus **Q V I D S I T**
D E V S, seu qualis sit natura Dei, prout
nóstro modo imperfecte potest etiam à no-
bis cognosci, & in sequentibus questionibus
videbimus. **M**INIME autem inde seque-
tur, non probari his rationibus **D E V M**
E S S E, eo modo probationis qui **S V F F I-**
C I A T (attende iterum Cartesi, qui ratio-
nes Thomæ ad hoc negas **S V F F I C E R E**) ad
satisfaciendum questioni **A N E S T**, de qua
tantum hic agimus. Et ratio est, quia no-
huic questioni **A N E S T** satisfiat per se;
satis est probari veritatem illorum concep-
tuum, quos imperfecte & confuse solemus in
mente formare, cum rei nomen audimus,
ita scilicet, ut constet ex probatione, eos
conceptus non esse commentitios, sed aliquod
ens omnino esse in rerum natura quod illis
respondeat. Probare vero conceptus alios
magis distinctos, quibus ulterius cognosci-
mus.

mus, cuiusmodinam sit ea res, pertinet ad questionem QVID SIT, non autem ad questionem AN SIT. Alias ista duo quastiones minime distinguerentur. In proposito igitur, cum Dei nomen audimus, communiter solemus concipere imperfecte & confusamente, vel primam causam, vel primum movens, vel alia, qua rationes D. Thomas concludunt. Quamobrem rationes ejusmodi, qua scilicet probant esse aliquod primum movens, efficiens, &c. et si non probent QVID & QVALE illud sit, scilicet immaterialis, infinitum, unum numero &c. SATIS tamen probant DEVM ESSE. Illa enim alia probare, pertinet ad questionem de natura & quidditate divina: & probantur etiam non admodum difficulter, constituta jam veritate divina entitatis. juxta questionem AN EST. Atque hinc sit quod D. Thomas, non nisi post expeditam hanc questionem AN EST, disputat de unitate, simplicitate, eternitate, &c. aliis ejusmodi perfectionibus divinis, ut videbimus, in seqq; questionibus. Quocirca, cum Cajetanus hic negat, probari per se his rationibus D. Thomas Deum esse, eo quod non probatur illius Dei unitas, & infinitas, & concedit tantum id probari per accidens, ut scilicet ejusmodi rationes concludunt esse quadam praedicta, qua in rei veritate soli Deo convenient; non satis distinxisse videtur inter questionem AN

AN EST & QVID EST. Idem de Cartesio dicimus, quem rogamus, si proprios suos Theologos ei animus est insectari, ut saltem verum de iis dicat. vel sive libris philosophari vult, abstineat à citandis auctoribus quos non inspexit. Denique considerent Domini Sorbonistaræ, an non natus eos suspenderit Cartesius, cum diceret præfat. Meditat. quod & repetit. Epist. ad Voet. pag. 254. existimare se, rationes fere omnes qua pro hac re à magnis viris allata sunt, cum satis intelliguntur, vim demonstrationis habere: profecto, vel Thomam inter magnos illos viros non numerat Cartesius, vel argumenta ejus omnia pro invalidis non debent traduci, vel ipse Thomas sua argumenta non satis intellexit: eligat quod voler Cartesius, & assertorum suarum absurditatem videbit.

C A P V T X I.

Oclavus Methodi gradus: Cartesius in mente sua invenit rerum multarum ideas. inter eas, ideam Dei. quam mirifice explicat. 1. per imaginem & similitudinem. 2. per rem cogitatam. ut est objective in intellectu. 3. per cuiuslibet cognitionis formam &c. &c. 4. accenset volitionem.

Et timorem. 5. collectionem per argumentum. 6. id quod ratione evincitur. 7. facultatem ideas elicendi. 8. notiones, conceptus, judicia. Et c. dicit se habere ideam intellectus infiniti. ideam arbitrii sui, cuius libertatem libertati voluntatis divina aequalat. infiniti numeri. angelis, compositam ex idea Dei & hominum. ipsius denique Nihili. Examinantur hac. Et tum locutionum impropietas, tum multiplex contradictione & falsitas in iis castigatur.

REJECTA COMMUNI VIA DEMONSTRANDI existentiam Dei ex effectis, videamus ambages, per quas cognita jam sua existentia, ad existentiam Dei enitatur Cartesius. eae sunt, ideae quas in mente sua invenit. de quibus in Principiis pag. 5, ita orditur: *Cum autem mens, qua se ipsam novit, & de aliis omnibus rebus adhuc dubitat, undiquaque circumspicit, ut cognitionem suam ulterius extendas; primo quidem invenit apud se multarum rerum ideas, quas quamdiu tantum contemplatur, nihilque ipsis simile extra se esse affirmat aut negat, falli non potest. Invenit etiam communes quasdam notiones, & ex his varias demonstrationes componit, ad quas quamdiu attingit, omnino sibi persuaderet esse veras. Sic,*

exempla:

exempli causa, numerorum & figurarum ideas in se habet, habetque etiam inter communes notiones, quod si aequalibus aequalia addas, Qua inde exurgunt erunt aequalia, & similes, ex quibus facile demonstratur tres angulos trianguli aquales esse duobus rectis &c. ac proinde hac & talia sibi persuader vera esse, quamdiu ad premissas, ex quibus ea deduxit attendis.

Kelios.

1. *Quemadmodum absurdum fuit, quæcere mentis existentiam, postquam illam falsam esse præsupposuit, ita hac inventa non minus absurdum est cognitionem ad alia extendere velle, postquam præsupposuit nihil esse in rerum natura, nec ipsum adeo mundum. quod autem non est, ne cognosci quidem potest.*
2. *Quomodo apud sese invenit multarum rerum ideas, de quibus nec affirmet, nec neget, postquam omnia è mente sua delevit, & omnia NEGAVIT ac pro absolute falsis habuit?*
3. *quomodo communes notiones, & ex iis compositas demonstrationes pro veris habet, postquam omnia principia per se nota, & ipsas adeo mathematicas demonstrationes eodem quo cætera loco habuit, ut vidimus Princip. pag. 2?*
3. *Revocemus hæc, animi gratia, ad similitudinem*

tudinem, de corbe & pomis. corbis est mens, poma sunt opiniones & imagines rerum. ne iis quid falsi subsit, omnes effundit, & ipsam quoque corbem quam longe potest projicit, id est, mentem ipsam negat. postmodum pœnitudine ductus corbem requirit & invenit, nec vacuum invenit, sed pomis plenum, i. e. mentem plenam ideis, communibus notionibus &c. querere libet, quomodo poma in vacuum corbem redire unde ejecta erant? quomodo imagines, & communes notiones in mentem unde expulsæ erant? fortasse, quemadmodum ipsa olera olla legit, ita ipsa corbis disjecta poma recollegit, & quidem putrida cum sanis, quod tamen fieri nolebat is qui ea effuderat, sed prius quæ integra, quæ corrupta essent examinari. Hæc ostendunt quam ridicula, quam falsa, quam minime cum sequentibus cohærens sit jactata illa omnium rerum abdicatio. quod & suboluit Cartesio initio Medit. 3. ubi ait: *Claudam nunc oculos, aures obturabo, avocabo omnes sensus, IMAGINES etiam rerum corporalium omnes vel EX COGITATIONE MEA DELEBO, vel QVIA FIERI ID VIX POTEST illas ut inanis & falsas, nihil pendam.* Conatus ergo quidem fuit rusticus è corbe, poma projicere, sed non potuit, ideo illa in corbe reliquit, satis habens, omnia ut

ut putrida & corrupta nihili pendere. ita Cartesio conanti imagines omnes atque etiam communes notiones ex animo delere, infeliciter conatus cessit, ideo eas iuibi reliquit, sed omnes pro falsis habuit, ac nihili pendit. quæro ergo quid illum moverit, ut postea nonnullas ex iis sibi persuadeat esse veras? ratio est in his verbis: *quamdiu ad illas attendit.* Non attenderat ergo ad eas, cum omnes tam furiose projiceret, & judicaret omnes esse dubias, imo absolute falsas. Antequam hoc faceret, *ad illas attendendum erat*, nec post prolatam sententiam cognitio causæ differenda. Verum pergamus.

Sed quia non posset (mens) semper ad illas (demonstrationum præmissas) attendere, cum postea recordatur se nondum scire an forte talis natura creata sit, ut fallatur etiam in iis, qua ipsi evidentissima apparent, videt se merito de talibus dubitare, nec ullam habere posse certam scientiam, priusquam sua auctorem originis agnoverit.

Considerans deinde inter diversas ideas, quas apud se habet, unam esse entis summe intelligentis, summe potentis & summe perfecti, qua omnium longe præcipua est, agnoscit in ipsa existentiam, non possibilem & contingentem tantum, quemadmodum in ideis omnium aliarum rerum, quas distin-

Ex

Et percipit, sed omnino necessariam est aeternam, atque ex eo solo plane concludere debet, ens summe perfectum existere.

Keios.

Putabam nos portum tenere, & enavigasse è salo dubitationum, idque beneficio *attentionis*, per quam persuademur aliquas in mente nostra inventas imagines, item præmissas, & ex iis collectas demonstrationes esse *veras*. sed malo quodammodo ad pristinas dubitationes iterum revolvimur. idque duabus de causis. 1. quia non semper possumus ad illas attendere. 2. quia forte in his omnibus decipiuntur. unde 3. oporteat suæ auctore originis nosse, priusquam de ulla re quicquam certi- statuatur. 4. ille concluditur ex idea quam de ipso habemus &c. sed Resp. ad primum: si defectus perpetuæ attentionis facit ut *invenio de re aliqua dubitetur*, sequitur etiam de Deo & rebus omnibus dubitan- dum, postquam illum cognovimus. nam non semper possumus ad ejus cognitionem attendere, ut patet in somno. secundum de deceptione antea *excessum* est. Tertium. etiam falsum est, cum tam athei sciant bis duo esse quatuor, quam ii qui Deum no- runt. & qui falsos Deos coluerunt, puta- Archimedis. & Euclides, majores fuerunt mathe-

mathematici, quam plerique è Christia-
nis, quos illorum discipulos esse non pu-
det. quin ex illorum libris ipsum Carte-
sium demonstrationem suam de triangulo
&c. hausisse credibilius est, quam ex ideis
quas apud se invenit. 4. De idea Dei, au-
dit, quid sit, & quid ex ea concludi possit
jam disquirendum. Ac primo quid per
ideas in genere intelligat, in quo tam an-
ceps tamque varius est, ut mirum sit, ho-
minem principiorum suorum evidentiam
& constantiam jactare audere. age incipia-
mus, & ipsa auctoris verba afferamus:

1. *Nunc autem, inquit, ordo videtur exigere, ut prius omnes meas Cogitationes in certa genera distribuam. quadam ex his tanquam rerum IMAGINES sunt. quibus SOLIS propriè convenit IDEÆ nomen, ut cum hominem, vel chimaram, vel cœlum, vel angelum, vel DEVVM cogito. alia vero (cognitiones) alias quasdam præterea formas habent, ut cum volo, cum timeo, cum affirmo, cum nego, semper quidem ali-
quam rem ut subjectum mea cognitionis apprehendo, sed aliquid etiam amplius, quam istius rei SIMILITUDINEM cogita-
tione complector; Ex his aliae voluntates, sive affectus, alia autem judicia appellan-
tur. Iam quod ad IDEAS attinet si sola in se spectentur &c.* Med.3. p.30.

2. *IDEA est res ipsa cogitata, quatenus est*

est objective in intellectu. p. 108.

3. IDEÆ nomine intelligo CIVISLIBET COGITATIONIS FORMAM illum, per cuius immediatam perceptionem ipsius ejusdem COGITATIONIS conscientiam. Resp. ad secundas object. p. 178.

4. Atqui ego passim ubique ostendo me nonen IDEÆ sumere pro omni eo quod immediate à mente percipitur, adeo ut, cum VOLO & TIMEO, quin simul percipio me velle, & timore, ipsa VOLITIO & TIMOR inter IDEAS à me numeretur. Resp. ad Object. tertias p. 205.

5. Cum adversarius ei objiceret, Solis ideam unicam uno tempore videri esse, siue spectetur oculis, siue ratiocinatione intelligatur esse multoties major quam videtur; Nam hanc alteram non esse ideam solis, sed COLLECTIONEM PER ARGUMENTA, ideam solis multoties fore maiorem, si multo proprius spectaretur: respondebit: *Hic quoque quod dicitur non esse idea, & tamen describitur, est ID IPSVM QVOD EGO IDEAM VOCO.* ib. p. 209.

6. Notavi sapiens, me nominare ideam ID IPSVM QVOD RATIONE EVINCITVR. ib. p. 211.

7. Quam autem habeam eum (Dei) ideam facile explico, dicendo me per ideam intelligere omne id quod est FORMA ALICVIS PERCEPTIONIS, quis enim est

94   *Methodi Cartesiana*
qui non percipiatur se aliquid intelligere, ac
proinde qui non habeat istam formam sive
ideam intellectionis? ib. p. 214.

8. Cum dicimus, ideam aliquam nobis
esse innatam, non intelligimus illam nobis
semper obversari, sic enim **NVLLA PROR-**
SVS esset innata, sed tantum nos habere
in nobis ipsis **FACVLTATEM ILLAM**
ELICIENDI. ib. p. 215.

9. Primo attendendo ad idem sive **NO-**
TIONES quas de unaquaque re apud me
inveniebam, & unas ab aliis diligenter di-
stinguendo, ut **IVDICIA** omnia mea cum
ipsis consentirent &c. Resp. septimæ pag.
488.

10. Etiam si earum rerum quas corporeas
esse supponobam, tales saepe ideas sive **CON-**
CEPTVS effingerem. ib. p. 490.

11. Animadverso, non tantum **DEI**
sive entis summe perfecti **REALEM** &
POSITIVAM, sed etiam, ut ita loquar,
NIHILI, sive ejus quod ab omni perfectio-
ne summe abest **NEGATIVAM** quandam
IDEAM mihi obversari. Medit. 4. p. 51.

12. Si facultatem intelligendi conside-
ro, statim agnosco perexiguam illam, & val-
de finitam in me esse, simulque alterius cu-
jusdam multo majoris, imo maxima, atque
INFINITÆ IDEAM formo, eamque ad
DEI naturam pertinere percipio. Med. 4.
pag. 55.

13. Sola

13. *Sola est voluntas, sive arbitrii libertas, quam TANTAM IN ME experior, ut nullius majoris IDEAM apprehendam, adeo ut illa precipue sit, ratione cuius IMA- GINEM quandam & SIMILITUDINEM DEI me referre intelligo. nam quamvis major absque comparatione in Deo quam in me sit, ratione cognitionis, potentia, ob- jecti, non tamen in se formaliter & precise spectata major videtur. v. seqq. ib.*

14. *Ideam quam habemus, exempli gra- tia, intellectus divini, non differre ab ea quam habemus nostri intellectus, nisi tan- tum ut IDEA NUMERI INFINITI dif- fers ab idea quaternarii, aut binarii; at- que idem esse de singulis Dei attributis, quo- rum aliquid in nobis vestigium agnoscimus. Resp. ad secundas object. p. 151.*

15. *IDEAM ANGELI ex ideo quas habemus DEI & HOMINVM componi posse. Medit. 3. p. 38. Resp. ad secundas object. p. 153.*

16. *Qui autem negant se habere IDEAM DEI, Sed vice illius efformant aliquod IDOLVM, &c. Nomen negant, & rem concedunt. Neque enim ego istam ideam pure esse ejusdem natura cum imaginibus re- rum materialium in phantasia depictis, sed esse id tantum, quod intellectu, SIVE AP- PREHENDENTE, SIVE IUDICAN- TE, SIVE RATIOCINANTE percipi- mus. ib.*

17. *Qui*

17. *Quisquis enim DEV M aut MENTEM ita sibi repreſentat (ut res corporeas, vel quaſi corporeas &c.) rem NON IMAGINABILEM conatur IMAGINARI, & nihil niſi corpoream ideam effingit, cui nomen Dei vel mentis falſo tribuit. Nam in vera mentis idea, ſola COGITATIO cum ejus attributis, quorum nulla corporeas ſunt, continentur.* Resp. ad Gassend. p. 264.

Kelios.

1. Quum Cartesius Resp. ad Object. 3. pag. 205. proſiteatur ſe ideæ nomine uti, quia jam tritum ſit à philiosophis, & nullum aptius habear, æquum erat eum in ea ſignificatione co uti, in qua philiosophis uſitatum eſt, quod tamen non facit. eſt enim Idea philiosophis, atque etiam theologis in communi uſu, forma (non ſpeculativa, ſed) practica, juxta quam artifex operatur, & ei ſimile foris producit. cujuſmodi idea Dei ſi eſſet in homine, poſſet ad ejus imitationem homo alium Deum efficere.

2. Pari improprietate laborat apud ipsum *in objective esse in intellectu*, quod interpretatur, *effe in intellectu eo modo quo objecta in illo effe solent.* Resp. ad Object. p. 109. hoc eſt, *repreſentative*, ſive tanquam in imagine. Princip. p. 7. cum scho-

lasticis, qui eam phrasin excogitarunt, usurpetur de entibus rationis, quæ nusquam nisi in intellectu sunt. nam reliqua objective extra intellectum esse sciscunt: species autem eorum in intellectu esse, non objective, sed formaliter. quod prolsus abludit ab acceptione Cartesiana. Sed do-nemus ei suas divulgationes, præsertim cum sine libris philosophetur, ac Vereatur ali-cubi, ne forse, quia in legendis philosopho-sum libris nunquam valde multum tempo-ri impendis, non satis ipsorum loquendi mo-dum secutus sis. Resp. ad object. 4. p. 270. 271. hunc ejus timorem non de nihilo fu-isce hic geminum specimen habemus.

3. Videamus ergo quomodo ipse vocem ideæ in suis scriptis accipiat. in quo miras vacillationes animadvertemus. prout e-nim ab hoc vel illo adversario in angustias redigitur, aliam atque aliam significatio-nem comminiscitur, ut elabatur. Id quod jam apparebit.

§. 1. Ideam accipit pro IMAGINE & SIMILITUDINE, idque etiam tunc cum DEUM cogitat. at §. 17. Deum INIMA-GINABILEM assertit esse, atque ita prius illud evertit.

§. 1. & 9. Ideam distinguat ab affirma-tione, negatione, affectibus, ut voluntate, timore, item judiciis. at §. 3. Ideæ nomi-nae intelligit CUJUSLIBET COGITA-

TIONIS formam. §. 4. etiam VOLTIONEM & TIMOREM. §. 5. COLLECTIONEM PER ARGUMENTA. §. 6. id ipsum quod RATIONE EVINCITVR. §. 16. id quod intellectu sive apprehendente, sive JUDICANTE sive RATIOCINANTE percipimus.

In superioribus, & passim se MULTRUM RERUM IDEAS apud se reperire asserit, at hic §. 8. se NULLAM PRORSUS innatam ideam habere ait, sed FACULTATEM tantum eas eliciendi.

§. 2. Ait ideam esse rem ipsam cogitatam, quatenus est objective in intellectu. quæ verba, licet obscurissima phrasis, tamen idea ipsum objectum representari innunt: at §. 3. ait eam esse cuiuslibet cogitationis formam illam, per cuius immediatam perceptionem ipsius ejusdem cogitationis conscientius sit, ponit ergo rationem ideæ non in objecti perceptione, sed in reflexione super eum actum: ut hæc sit idea Dei, cum quis dicit: scio me cogitare aliquid de Deo. at hæc non est idea Dei, sed cogitationis tuæ. Bjsmodi contradictionibus scatet hæc doctrina. cuius præcipua jam excutiemus.

Quod igitur præcipuum est in hoc negotio: falsissimum est Deum cognosci per ideam, i. imaginem & similitudinem, quod tamen docet Cartesius §. 4. cum absurdissimum sit, cum IMAGINARI qui INIMA-

GINABILIS est. ut ipse præclare docet §. 17. cumque rerum IMAGINIBVS SOLIS PROPRIE idæz nomen convenire facietur, nulla in bac ejus opinione vel veritas vel proprietas est. Nec obstat, quod negat se intelligere imaginem qualis est rei corporeæ, nam eadem opera imaginem ejus absolute tollit. eo enim ipso quod Deus non sit res corporea, Cartesio judicē est INIMAGINABILIS. unde qui similitudinem rei corporeæ ejus vice efformant, IDOLVM (in mente sua) fabricare ab ipso recte insimulantur §. 16. Quod & egregie observavit auctor tertiarum objectionum object. 5. *Ad nomen*, inquit, *venerandum Dei NVLLAM habemus IMAGINEM sive IDEAM*, ideoque prohibemur Deum SVB IMAGINE adorare, ne illum qui INCONCEPTIBILIS est, videamur nobis concipere. ubi & aliud periculum observandum. qui enim Deum sibi per imaginosam ideam in mente depingunt, cum postea & foris per scalptum & penicillum sibi deformandum plerunque putant, atque ita ab interna hac, in externam quoque εἰδωλοποίησιν prolabuntur. exemplo sit Coppensteinius qui Catech. Excalviniz. q. 97. ad 2. præceptum, ait: *Dens quoad essentiam effigiari nequit, neque se cuiquam ostendit. Quoad nostrum INTELLIGENDI modum, qui*

PHANTASMATA speculamur, effigiari potest. v. not. nostras in Disp. Metaph. Suarez. pag. 562. ubi & necessitatem speculandi phantasmata, ad sola sensibilia restringendam esse è Jesuitis Simondo & Hurtado docuimus. Jucundum erit hic considerare quæ ipse Cartesius habet, licet in re nonnihil diversa, Dioptrices cap. 4. p. 97. *Observandum*, inquit, *animam nullis imaginibus ab objectis ad cerebrum missis egere ut sentiat. quum enim circa eas (philosophi) nihil considerent preter SIMILITUDINEM earum cum objectis quae representant, non possunt explicare, qua ratione ab objectis formari queant, & recipi ab organis sensuum &c.* Nec alia causa imagines istas *FINGERE* eos impulit, nisi quod viderent mentem nostram efficaciter PICTURA excitari ad apprehendendum objectum illud quod exhibet: ex hoc enim judicarunt, illam eodem modo excitandam ad apprehendenda ea qua sensus movent, per exiguae quasdam imagines in capite nostro delineatas. Sed nobis contra est advertendum, multa prater imagines esse qua cogitationem excitant, ut ex. gr. verba, usigna, NVILLE MODO SIMILIA iis qua significant. Quid hæc veri habeant in imaginibus rerum sensibilium, disputent physiologi, at certe si ad mentem, & res insensibiles applicentur, non exiguam negocio

gocio quod præ manibus est lucem fenerari possunt. præsertim postrema illa, qua
quovis auro cariora sunt, ut enim foris per
verba Deum exprimimus quæ tamen NUL-
LO MODO ei sunt SIMILIA, ita & de verbo-
mentis est judicandum, quo cum cōgita-
mus.

Hic animadversis, fam colligere pro-
num est, quot falsitatibus reliqua quæ de
ideis statuit scateant. Falsum enim est om-
nes conceptus, cogitationes, notiones,
apprehensiones, judicia, ratiocinia esse
ideas. quis unquam terminos simplices,
complexosve, i.e. enunciata, syllogismos
&c. imagines aut ideas vocavit? falsum
est in intellectu finito dari ideam rei infi-
nitæ: falsum, dari ideam infiniti numeri;
qui nec est nec esse potest. falsum & plus
quam Pelagianum est, ideam libertatis;
atque ipsam libertatem quæ in Deo est, ra-
tione quidem cognitionis & objecti no-
stra majorem esse, formaliter tamen &
præcise spectatam majorem nostra non es-
se. Falsum, Ideam angeli ex idea Dei &
hominū recte componi, (licet ab intellectu
errante quædam hinc, quædam inde at-
tributa desumi & invicem possunt con-
fundi) ita enim angeli partim homines
partim Dii essent, aut idea objectum suum
non repræsentaret. Falsum est dari ideam
ipius. Nihil. neque enim potest intelligi,

Ez; effo-

esse ideam, & non esse objectum: esse imaginem, & nullius rei imaginem esse. Habere naturam idæ, cuius est aliquid repræsentare, & esse tamen quid negativum, & nihil repræsentare. Falsum, actum volendi & timendi ideas esse, cum idea in solo intellectu sit, non etiam in voluntate.

Libet querere: Hæcne sunt poma illa integra & yegeta, quæ reliquis omnibus rejæctis, in corbem suam recollegit Cartesius? Et hi sunt lapides illi pretiosi, solidi, quadrati, ad quos inveniendos totum ædificium diruendum fuit, quosque solos demonstrationi existentiaæ Dei, ut immobile fundamentum supposuit? quid aliis videatur miror, mihi quidem hæc poma non solum putria, sed & pestilentia esse, & hi lapides omnium maxime cariosi atque absoni, imo ne lapides quidem, sed merum cœnum & lutum videntur esse.

Ut tamen plene hæc res excutiatut, videndum, an aliquid saltem veri in hisce delitescat, quo postea ad demonstracionem uti possimus. nam habantem hic non modo, sed prorsus jacentem adversarium, si qua fieri possit sine jactura veritatis, sublevare posse optarem. Hoc igitur veri habent Cartesiana, Esse in humana mente *notiones* quasdam, *conceptus*, *apprehensiones* de Deo, & ex iis posse procedi ad existentiam Dei, non tamen via Cartesiana,

fiana, sed communis & veteri, ut in sequentibus patebit. Et optandum esset Cartesium illis potuisse acquiescere, verum dum nova invenire vult, & vetera ac vera amilit, & nihil eis sani aut solidi substituit.

Quid quod & vera haec non patitur esse vera, ita dubius & anceps est, sed quemadmodum capra seriam lactis impacta calce evertit, ita hic suas meliores sententias negat enim quicquam horum nobis innatum esse, sed solam facultatem ea elicendi. si dixisset non semper quidem nobis actum cognitionis de Deo obversari, habere tamen nos notitiam ejus habitualem nobis insitam, & ex ea per rectæ rationis reliquias actus cognitionis elicere posse, nihil dixisset quod reprehensioni esset opportunum, nunc ita actum tollit, ut pariter tollat habitum, & solam facultatem qua ad Dei cognitionem pervenire possimus nobis relinquat. quod est (si recte ego rem capio, libenter autem hic judicium peritorum accipiam) cognitionem Dei insitam, negare, se solam acquisitam, sive acquirendam confiteri.

Videamus jam, quomodo ex Idea Dei quam sibi finxit, ejus colligat existentiam. Et prima quidem ratio est, ejus ideæ claritas. quia videlicet maxime clara & distincta est. Medit. 3. p. 41. 42. adeo clara & distincta.

distincta idea entis independentis & comple-
ti, hoc est Dei, mihi (inquit) occurrit; &
ex hoc uno quod talis idea in me sit, siue
quod ego ideam illam habens existam, adeo
manifeste concludo Deum etiam existere,
atque ab illo singularis momentis existentiam
meam dependere, ut nihil evidenter, nihil
certius ab humano ingenio cognosci posse
confidam. Iamque videre videor aliquam
viam per quam ab ista contemplatione vers
Dei, in quo nempe sunt omnes thesauri sci-
entiarum & sapientia absconditi, ad cetera-
rum rerum cognitionem deveniatur. Med. 4.

p. 50.

Meum argumentum (inquit) fuit tale:
Quod clare & distincte intelligimus pertine-
re ad alicujus rei veram & immutabilem
naturam siue essentiam, siue formam, id
potest de ea re cum veritate affirmari, sed
postquam satis accurate investigavimus quid
sit Deus, clare & distincte intelligimus ad
eius veram & immutabilem naturam per-
tinere ut existat; Ergo tunc cum veritate
possimus de Deo affirmare quod existat.
Vbi saltem conclusio recte procedit. Sed ne-
que etiam major potest negari, quia jam
ante concessam est illud omne quod clare &
distincte intelligimus, esse verum. Resp. ad
1. object. p. 124. v. & Resp. ad 2. object.
p. 166. 186. *Lumen natura* (ait) *siue cog-*
noscendi facultatem à Deo nobis datam,
nullius

nullum unquam objectum posse attingere, quod non sit verum, quatenus ab ipsa attingitur, hoc est, quatenus clare & distincte percipitur. Princip. part. I. p. II. Certum est, nihil nos unquam falsum pro vero admissuros, si tantum iis assensum praebeamus que clare & distincte percipimus. Certum inquam, quia cum Deus non sit fallax, facultas percipiendi quam nobis dedit, non potest tendere in falsum, ut neque etiam facultas assentendi, cum tantum ad ea que clare percipiuntur se extendit. Et quamvis hoc nulla ratione probaretur, ita omnium animis à natura impressum est, ut quoties aliquid clare percipimus, ei sponte assentiamur, & nullo modo possimus dubitare an sit verum. p. 16. Ad perceptionem cui certum & indubitatum judicium possit inniti, non modo requiritur ut sit clara, sed etiam ut sit distincta. Claram voco illam, quementi attendenti presens & aperta est; sicut ea clare à nobis videri dicimus, que oculo intuenti presentia, satis fortiter & aperte illum movent. Distinctam autem illam, qua, cum clara sit, ab omnibus aliis ita separata est & præcisa, ut nihil plane aliud quam quod clarum est in se contineat. p. 17. Materiæ rerum naturalium id applicans, & ex ejus idea ejus existentiam deducens, pro ratione affect: Ipsam enim clare intelligimus, tanquam rem à Deo, & à nobis,

bis, sive à mente nostra plane diversam; ac etiam clare VIDERE NOBIS VIDE MVR, ejus ideam à rebus extra nos positis, quibus omnino similis est, advenire. part. 2. p. 34.

Aliud est clare percipere, ac certo scire. Cum multa, non tantum ex fide divina, sed etiam quia prius clare ea perspeximus, jam certo sciamus, qua ratiem non clare jam percipimus. Obiect. & resp. septimæ p. 87.

Quod ea quo ad fidem pertinent, atque ad vitam agendam, semper exceperim, cum asserui, nulli nos rei assentiri debere nisi quam clare cognoscamus, ratione scripti mei contextus ostendit &c. Resp. quartæ pag. 285.

Est distinguendum inter existentiam possibilem & necessariam, notandumque, in eorum quidem omnium quae clare & distincte intelliguntur conceptu sive idea existentiam POSSIBILEM continet, sed nullib[us] necessarium, nisi in sola idea Dei. qui enim ad hanc diversitatem que est inter ideam Dei & reliquas omnes diligenter attendent, non dubito quin sint percepturi, etiam si caseras quidem res nunquam intelligamus nisi tanquam existentes, non tamen inde sequillas existero, sed tantummodo POSSE EXISTERE; quia non intelligimus necesse esse ut actualis existentia cum aliis ipsarum proprietatibus conjuncta sit. Ex hoc autem quod intelligamus existentiam actualēm nō possumus.

necessario & semper cum reliquo Dei attributo esse coniunctam, sequi omnino Deum existere. Resp. ad primas object. p. 125.

Si attente examinemus, an entis SUMME POTENTI competat existentia, & qualis, poterimus clare & distincte concipere primo illi saltem competere POSSIBILEM existentiam, quemadmodum reliquis omnibus aliis rebus quarum distincta idea in nobis est, etiam sis qua per figmentum intellectus componuntur. Deinde, quia cogitare non possumus ejus existentiam esse possibilem, quin simul etiam ad immensam ejus POTENTIAM attendentem agnoscamus illud PROPRIA SVA VI posse existere; est enim lumine naturali notissimum, id quod propria sua vi potest existere, semper existere. Atque ita intelligemus existentiam necessariam in idea entis summe POTENTIS contineri, non per figmentum intellectus, sed quia pertinet ad veram & immutabilem naturam talis entis, ut existat. ibid. p. 128.

Quicquid clare percipimus, a Deo fieri potest, prout illud percipimus. Resp. ad secundas object. p. 190.

Ketores.

Varia hic argumenta occurrunt, quorum primum est:

Illud omne quod clare & distincte intellegimus est verum:

Deum clare & distincte intelligimus: Ergo (cum existere) est verum.

Vel tale:

Cujus claram & distinctam ideam habemus illud vere existit.

Dei claram & distinctam ideam habemus.

Ergo vere existit.

Examinemus hasce præmissas. (nam de conclusione nullum est dubium)

Primæ prioris syllogismi propositionis hic sensus est: *Illud omne quod clare & distincte intelligimus, id vere existit. patet ex conclusione, quæ aliqui nulla erit, vel nihil ad rem faciet. ut & ex propositione syllogismi posterioris. At illa falsissima est, cum distincta idea in nobis sit etiam earum rerum QUÆ PER FIGMENTUM INTELLECTUS COMPO- NUNTUR. ut ipse fatetur ad i. object. p. 128. si distincta, ergo & clara, distincta enim perceptio nihil plane aliud quam quod clarum est in se continet. ut ipse ait Princ. part. i. p. 17. an ergo quæ per figmentum intellectus componuntur vere existunt?*

Affumtio quoque falsissima est, nempe habere nos claram & distinctam ideam Dei, vel nos Deum clare & distincte intelligere.

telligere. quod ut appareat , videamus quomodo Deum describat. *Dei nomine* , inquit, *intelligo substantiam quandam infinitam, independentem, summe intelligentem, summe potentem.* Et à qua tum ego ipse, tum aliud omne, siquid aliud extat, quodcunque extat, est *creatum*. Medit. 3. p. 40. Tunc, Cartesi, hæc omnia clare & distincte percipis ? tunc Deum ut est substantia & quidem infinita reliqua non addo. nam hæc sufficiunt. at claram & distinctam cognitionem *substantie*, i.e. *essentie* Dei solis beatis attribuunt tui pontificii, ego vero ne illis quidem , imo nulli creaturæ, sed soli illi qui se per suam essentiam cognoscit, soli inquam Deo. prout hoc alibi nobis contra Suarezium est disputatum. cedo vero, clare & distincte hanc substantiam cognoscis, ut *infinita* est? quis unquam finito intellectui id ausus vindicare? Audia quid reponat, Resp. ad i. object. pag. 121. idque nonnihil ad examen vocabo. *Imprimis*, inquit, *hic dicam, infinitum, qua infinitum est, nullo quidem modo comprehendi; sed nihilominus tamen intelligi, quatenus scilicet clare & distincte intelligere aliquam rem tamē esse, ut nulli plane in ea limites possunt reperiri, est clare intelligere, illam esse infinitam.* Egregie vero ! quasi intelligere quid res aliqua non sit, sit clare intelligere quid sit. quid dico quid non sit imo.

imo quid in ea reperiri non possit. unde ne illud quidem concludere licet, non esse in ea quicquam tale. hoc profecto est, clare & distincte impotentiam tuam & ignorantiam intelligere ; non autem rem ipsam. Praterea, inquit, distinguo inter rationem formalem infinitis, sive infinitatem, & rem qua est infinita ; nam quantum ad infinitatem, etiam si illam intelligamus esse quam maxime positivam, non tamen nisi negativo quodam modo intelligimus, ex hoc scilicet, quod in re nullam limitationem advertamus; ipsam vero rem qua est infinita, possumus quidem intelligimus, sed non adequate, hoc est, non totum id quod in ea intelligibile est comprehendimus. Hic duo habemus : 1. rem quam maxime positivam negative tantum intelligere, esse eam clare & distincte intelligere. atqui hoc iterum est cognoscere quid res non sit, non autem quid sit. quid dico quid non sit? imo quid in ea non advertas. hoc profecto est clare & distincte cognoscere inadvertisitiam tuam (ut ita dicam) non rem ipsam. 2. rem infinitam positive, clare, distincte intelligi, sed non totam. ergo inquam, ejus aliquam partem, unde de reliquo iudicium facias. at pars ea vel infinita & ipsa esset, vel finita, si posterius, infiniti natura ex ea non posset intelligi, si prius, eadem in illa intelligenda difficultas esset quæ in toto. sed

audiamus quomodo hoc illustret. Sed, inquit, quemadmodum in mare oculos converentes, et se non totum visu astingamus, nec immensam ejus vastitatem metiamur, dicimur tamen illud videre: Et quidem si omnis respiciamus, ut quasi totum simul oculis complectamur, non videmus nisi confusio; ut etiam confuse imaginamur chiliogonum, cum omnia simul ejus latera complectimur; sed si omnis in aliquam maris partem obtutum desigamus, talis visio esse potest valde clara et distincta; ut etiam imagines chiliogoni, si tantum ad unum aut alterum ejus latus se extendant. Simili ratione Deum ab humana mente capi non posse cum omnibus Theologis concedo; Et ne quidem etiam distincte posse cognosci ab iis qui totum simul conantur animo complecti, et tantum elonginquo respiciunt: quos sensu dixit S. Thomas, Dei cognitionem sub quadam tantum confusione nobis ineffe: Qui autem ad singulas ejus perfectiones attendere, illasque non tam capere, quam ab ipsis capi, Et intellectus sui vires omnes in iis contemplandis occupare conantur, illi profecto multo ampliorem facilioremque materiam clara et distincta cognitionis in eo inveniunt, quam in ullis rebus creatis. Multa hic possem, sed unum sufficit, id videlicet, quod ab auctore secundarum objectionum fuit observatum, p. 139, Idem, videlicet, quod de toto

ente infinito, ut loquitur noster, verum est; plane etiam dicendum de quolibet ejus ~~atributo~~. cum enim quicquid est in Deo sit prorsus infinitum, quis nisi in adæquatissime ut ita loquamur, Dei quidpiam mente potest attingere? quomodo ergo satis clare & distincte investigasti quid sit Deus? adit: Neque hoc ibi negavit S. Thomas, ut manifestum est ex eo, quod articulo sequenti Deum existere demonstrabile esse affirmat. Ego autem ubiunque dixi Deum clare & distincte posse cognosci, non nisi de hac finita, & ad modulum ingenii nostri accommodata cognitione intellexi &c. Resp. 1. aliud est; demonstrare, Deum existere, aliud eum. clare & distincte cognoscere. 2. qui non nisi finite &c. Deum cognoscit, eum obfusare & confuse cognoscit. ut perspicuum est. hæc igitur nihil ad rem.

Obseruent autem theologiæ studiosi; quantopere hæc à doctrina Spiritus S. diver- tant. Paulo enim scredimus, dum in via sumus, ex parte cognoscimus, ut infantes lo- quimur, sapimus, ratiocinamur, per specu- lum & per anigma cernimus 1. Cor. 13. 9: & seqq. Si hæc Apostolus de se, deque fidelibus reliquis profitetur, quantæ atro- gantiae est, claram & distinctam Dei co- gnitionem tribuere homini secundum se & naturales suas facultates considerato- piout hic facit Cartesius? hic profecto plusquam-

plusquam sesquipelagianus est.

Secundum Cartesii argumentum delabitur ab existentia ad possibilitem, estque tale:

Omnium qua clare & distincte intelliguntur existentia saltem possibilis est:

At Deus clare & distincte intelligitur,

Ergo existentia ejus saltem possibilis est.

Quæ ratiocinatio, præterquam quod nihil concludat pro existentia Dei, quod factum oportuit, nihil quoque melior est præcedente, cum & falsam minorem ex illa reperiat, & major quoque veritate careat. Si enim omne quod clare & distincte cognoscitur saltem possibile est, sequitur fabulas Æsopi, & Theogoniam Hesiodi, & Æneas Valentini saltem possibles esse, clare enim & distincte cognoscuntur. Imo propositio hæc: *Contradicторia sunt simul vera, saltem possibilis erit, quia clara & distincta est. possibilis denique & hæc erit: Non est Deus.* ob eandem rationem. Atque ita loco existentiæ Dei, ejus negatio per Cartesianum canonem conficietur.

Tertium argumentum necit ex eo, quod idea Dei præ reliquis peculiare habet, nempe quod *existentiam* actualem in conceptu suo involvat, neque sine ea cogitari possit. ergo, inquit, Deus necessario existit. Resp. non sequi, si talem ideam in mente habeam, ei extra mentem aliquod simile

simile respondere, non magis quam ex cuiusvis alterius rei idea id sequitur, nam omnes imaginamur ut *actu existentes*, multæ tamen actu non existunt. & Aristoteles imaginatur materiam ut *ab aeterno existentem*, nec tamen id verum est. ita possumus imaginari aliquid ut *necessario existens*, quod tamen tale non est. Mitto jam, quod in descriptione ideæ quam de Deo habere se dicit, *actualis existentia* non occurrit, unde mirum est, quomodo ex ea intentum concludere possit. sed de hoc argumento mox plura.

Multo etiam absurdior est quarta, & superiori subordinata ratiocinatio à summa *Dei potentia* petita. hoc modo: Ex clara Dei idea, concipimus ejus existentiam esse *possibilem*. cum autem in eadem concipiatur summa ejus *potentia*; inde colligimus cum ab aeterno *exitisse*, quia *propria sua vi potest existere*. Relp. primum illud supra refutavimus, & ostendimus, multos clare ac distincte concipere quæ non sunt *possibilia*. 2: *potentiam Dei* hic ponit ut causam divinæ *existentie*, quasi per eam ex ordine *possibilium* in ordinem *existentium* deducatur. & hoc esse putat, *propria vi existere*. quo nihil magis *αθεόλογον*, imo magis blasphemum est. ponit enim 1. in Deo potentiam saltem ordine antequam existat. 2. cum, potentia Dei sit ipsa divi-

na..

na natura, prout est causa efficiens cuiusvis esse participati aut participabilis, sequitur Deum se ipsum efficere, ac esse participantum habere, aut habere posse. sed hoc delirium ortum est ex illo, quod contra omnes theologos ac philosophos Deum arbitratur esse *a se*, non negative, sed positive. quod diligenter excussum Suarez rep. Disp. 28. p. 504. & seqq. & duabus Disputationibus super ea questione habitis, 3. ne hic quidem concludit quod intendit, nempe esse Deum. sed tantum posse esse propria, inquit, *vi potest existere*. at a posse ad esse non valet consequentia, nisi ad potentiam accedit voluntas ut applicans, scientia ut dirigens: quae duo in idea Cartesiana non continentur. 4. eodem argumenti genere probabo omnia possibilia re vera existere. simul enim attendam ad summam Dei potentiam qua ea potest efficere. quae cum manifestam absurditatem habeant, nihil quoque hoc Cartesiano arguento pro existentia Dei profectum est.

Quintum argumentum petitur à quantitate, figuris, numeris &c. quarum claras & distinctas ideas in se reperiatis queque, licet quodammodo ad arbitrium cogitentur, tamen suas habeant veras, & immutabiles naturas, & aliquid sint, non merum nihil. Ac proinde in eodem ad minimi necessitatis gradu esse apud ipsum debere Dei existentiam, cuius

cujus non minus claram & distinctam ideam, nempe ensis summe perfecti apud se reperiat. hac fuse tractat. Medit. 5. In quibus non unum sophisma occurrit. 1. quod è veritatibus mathematicis Dei existentiam demonstrare vult, quas tamen omnes exanimo abjecit, & pro falsis habuit, & quarum veritatem ex existentia Dei probandam eis se asseruit. Hæc est igitur demonstratio *διάλληλος* sive circularis. 2. quod ex immutabili harum rerum natura argumentatur ad actualem Dei existentiam. quæ duo dicitur & differunt. nam illarum rerum natura suo modo manet immutabilis, cum non existant. prout ab æterno non extiterunt. nihil ergo hæc concludunt pro actuali Dei existentia. hoc ipse vidit. nam pag. 64. fatetur, *cum triangulum imaginatur; fortasse talam figuram nullibi gentium extra cognitionem suam existere.* ita etiam adversarius ejus, i. atheus dicet rem habere, cum imaginatur ens summe perfectum, .i. Deum. pag. 66. huic vulneri medicinam querit. *Cum (inquiens) affuetus sim in aliis omnibus rebus existentiam ab essentia distinguere, facile mihi persuadeo illam etiam ab essentia Dei sejungi posse, atque ita Deum ut non existentem cogitari: sed tamen diligentius attendenti sit manifestum; non magis posse existentiam ab essentia Dei separari, quam ab essentia trianguli magnitudinem.*

: sudinem trium ejus angularum equalium
dnobus rectis, sive ab idea montis ideam
vallis: adeo ut non magis repugnet cogitare
Deum (hoc est ens summe perfectum) cui de-
sist existentia (hoc est cui desit aliqua perfe-
ctio) quam cogitare montem cui desit vallis.
Veruntamen (hic incipit objectio adversa-
rii) licet (hoc videtur addendum) ne possim
quidem cogitare Deum nisi existentem, ut
neque montem sine valle, at certe, ut neque
ex eo quod cogitem montem cum valle, ideo
sequitur aliquem montem in mundo esse, ita
neque ex eo quod cogitem Deum ut existen-
tem, ideo sequi videtur Deum existere: nul-
lam enim necessitatem cogitatio mea rebus
imponit; & quemadmodum imaginari licet
equum alatum, et si nullus equus habeat alas,
ita forte Deo existentiam possum affingere,
quamvis nullus Deus existat. Quomodo
hunc nodum dissolvat audiamus: Imo,
inquit, sophisma hic latet. Neque enim ex
eo quod non possim cogitare montem nisi cum
valle, sequitur alicubi montem & vallem exi-
stere, sed tantum, montem & vallem, sive
existant, sive non existant, à se mutuo se-
jungi non posse; atqui ex eo quod non possim
cogitare Deum nisi existentem, sequitur exi-
stentiam à Deo esse inseparabilem, ac proin-
de illum revera existere. non quod mea co-
gitatio hoc efficiat, sive aliquam necessitatem
ulli alii rei imponas, sed contra, quia ipsius
rei,

rei, nempe existentia Dei necessitas me determinat ad hoc cogitandum. Neque enim mihi liberum est Deum absque existentia (hoc est, ens summe perfectum absque summa perfectione) cogitare, ut liberum est equum vel cum aliis, vel sine aliis imaginari. Resp. 1. Concedet adversarius, ex eo quod non possis cogitare Deum nisi existentem, sequi existentiam esse à Deo inseparabilem, sed addet, in mente tua, non in re ipsa : & hinc negabit sequi Deum revera existere. 2. concedet ex tua sententia non sequi cogitationem imponere rebus necessitatem consequentis, sed dicet eam imponere iis necessitatem consequentia. nam ex tua cogitatione deducis veritatem ipius rei. quod æque absurdum, cum tua cogitatio falsa esse possit. 3. quod ait existentia Dei necessitatem te determinare ad hoc cogitandum. in eo à te principium peti dicet, cum ea necessitas existendi sit ipsum illud quod de Deo demonstrandum tibi erat. 4. quod de equo alato inferis sophisticum esse assertet, cum ad solum illud exemplum (ex iis quibus usus es) applicari possit. minime autem ad reliqua duo. Negabit enim tibi liberum esse, triangulum absque angulorum æqualitate cum duos rectis, vel motum sine valle cogitare. itaque etiam illorum respectu (secundum tuum inferendum) necessitas rei imponet necessita-

tem cogitationi tuæ. neque tamen ex ea se-
quitur, te confitente, vera existentia. ita nec
hic.

Sextum argumentum, eur idea Dei
quam habet non sit quid fictitium, sed
imago veræ & immutabilis naturæ, ita ha-
bet: *quia nulla* (inquit) *alia res potest à*
me excogitari ad cuius essentiam existentia
pertineat, prater solum Deum. Medit. 5.
p. 68. argumentum tale est: *Si alia res ad*
cuius essentiam existentia pertineat non pos-
sit excogitari, solus Deus talis est. prius ve-
rum, ergo & posterius. Respondebit Atheus,
negando majorem. neque enim sequi, Er-
go solus Deus talis est, sed, ergo solus Deus
talis esse excogitari potest. unde non se-
quatur eum revera esse.

Septimum: *quia non possum*, inquit,
duos aut plures ejusmodi Deos intelligere.
ib. Argumentum ita procedit: Si non pos-
sum duos aut plures Deos necessario exi-
stentes intelligere, ergo unus est. sed non
possum. ergo. ib. Respondebit Atheus,
negando majorem. potest enim nullus esse.

Octavum: *quia posito quod jam unus*
existat, plane videam esse necessarium, ut &
ante ab eterno extiterit, & in eternum
sit mansurus. ib. Respondebit atheus, id
quod ponit Cattelius, non ponendum sed
probandum ipsi fuisse, itaque manifestam
petitionem principii hic committi.

Recensuimus vel omnia, vel certe plerique, ad quæ siqua alia occurrant, facile revocari possint, argumenta Cartesij per quæ, ex idea Dei quam se habere dicit, ejus existentiam concludere conatus est. cassâ, ut vidimus operâ. Nunc videndum, an non saltem ex eâ cognitione quam de Deo nos naturaliter habere certum est, constare possit Deum esse? Respondemus, omnino posse. Verum observandum.

I. Eam cognitionem diversum quid esse ab idea è qua Cartesius argumentatur. eam enim, quicquid tandem sit, incomplexum quid esse oportet, cum ab ea proprie accepta distinguat *affirmationes & negationes*, item *communes notiones*. Medit. 3.p.30. Princip. I. i. p.5. At cognitio quam de Deo naturaliter nos diximus habere, est ipsum illud *complexum*, quod Cartesius ex idea sua conatus fuit inferre, nimirum *Affirmatio illa, & communis notio: DEVS EST.* Hujus porro (quod secundo observandum) veritatem non opus est ut eruamus viâ Cartesianâ, cum ipsa certitudinem suam secum ferat, utpote testimonium divinum, quod Deus in lata natura residuum esse voluit, & quod nemo ex animo suo penitus potest delere. si vero ab eo, viâ communi, hoc est argumentando ab effecto ad causam, procedamus, ejus lumen magis ac magis in nobis fogetur ac incrementum capit.

Sequuntur duas Disputations, ad quas pag. 115.
Lectorem remisimus.

Analectorum Theologicorum
Disputatio XXIV.

D E

Deo ut est Ens à se.

THESIS I.

Inter divisiones Entis est ea qua dicitur id esse vel à se vel ab alio. prioris appellatio Deo, posterioris creaturis tribuitur. Qui modus loquendi nonnullos ut vel incautius loquerentur, vel etiam perperam sentirent induxit, quasi Deus à se ipso esset tanquam à causa.

II.

Inter illos Hieronymus Tom. 3. in Eph. 3. & Augustinus Tomo 3. De Trinit. lib. 7. c. 1. & Tomo 4. libro 38. qq. quæst. 15. & 16. recensentur, quorum inconsideratus & obiter tantum dicta ut benigne interpretetur facile à nobis impetramus.

III.

At durius utroque Lactantius, de falsa religione lib. i. c. 7. ita Deum à se ipso factum arbitratur, ut ejus aeternitatem non obscure neget. *Quia*, inquiens, fieri non potest, quin id quod sit aliquando esse coepit, consequens est, ut quando nibil ante illum (Deum) fuit, ipse ante omnia ex se ipso sic procreatus: ideoque ab Apollino αὐτοφύης, i. ex se ortus: & Sibylla αὐτογόνη, i. ex se genitus, οὐ αἴθοντος, i. ingenitus, οὐ ἀποιντος, i. non factus nominatur: *Quod Seneca, vir acutus, in Exhortacionibus vidit. Nos, inquit, aliunde pendemus. Itaque ad aliquem perspicimus cui quod est optimum in nobis debeamus. Alius nos edidit, alius instruit. DEVS IPSE SE FECIT.*

IV.

Ubi præter dogmatis absurditatem, notandum 1. quibus testimoniiis id probet, nempe Apollinis, Sibyllæ, & ethici Senecæ. 2. quam aperte ipse id refutet, cum αὐτοφύης & αὐτογόνης explicat per αἴθοντος & ἀποιντος. quæ orthodoxa earum vocum elucidatio est.

V.

Quam etiam recte sequuntur Theologi scholastici. cum enim dicitur Deus esse A Se, affirmativam in negativam refutandam monent, id est, ideo dici à se, quia Non est Ab ALIO. v. i. Thom. q. 16. a. 5. ad 2.

VI. Idem

VI.

Idem explicar è recentioribus Suarez Disp. Metaphys. 28. Sect. i. t. 7. his verbis:
Quod dicitur EX SE vel A SE esse, licet positiuum esse videatur, tamen SOLAM NEGATIONEM addit ipsi anti. Nam ea non potest esse à se per positivam originem. Emanationem, dicitur ergo esse à se, quantum sine emanatione ab alio, habet esse. per quam negationem nos declaramus positivam & simplicem perfectionem illius entis, quod ita in se & in essentia sua claudit ipsum existere, ut A NULLO illud recipiat. quam perfectionem non habet illud ens, quod esse non habet, nisi id AB ALIO recipiat.

VII.

E quibus i. observamus divisionem Entis in id quod est A SE, & id quod est AB ALIO, in priore membro improprietatem habere, ideoque ex mente eorum qui cù usi sunt, in hanc propriam esse resolventiam: *Eas est vel ab ALIO vel Non AB ALIO. aut hanc: Eas est vel AB ALIO vel A Nullo.*

VIII.

Deinde, cum ait, nos per negationem hanc declarare positivam & simplicem perfectionem hujus entis, id ita sumendum: Nos per attributum hoc REMOVI-RE à Deo eam imperfectionem quam omnes creature habent, quæ est Esse AB ALIO,

ALIO, ut excellentiorem illum & positivum gradum essentiæ divinæ, quem prout in se est, & per positivos conceptus proprios ac simplices concipere non possumus, saltem per ejusmodi conceptus negativos & IMPERFACTIONEM REMOVENTES, aliquatenus cognoscamus. hæc explicatio sumitur ex auctoris t. 5. & sana ac clara est. nec opus erat alteram illam, quæ pendet à distinctione Thomistarum inter essentiam & existentiam, huc advocate.

IX.

De hac explicatione nullus unquam Theologorum (quod sciam) dubitavit. Solus Cartesius aliam, quam suæ Methodo inservire putabat, commentus est. Nempe, Deum A Sa esse non negative, eam enim acceptionem nullum in rebus habere fundamentum, sed positive. Medit. p. 118. quod ita explicat: *Quamvis dicere opus non sit, Deum esse causam efficientem suis ipsis, ne forte de verbis dispiciatur, quia tamen hoc quod à se sit, sive quod nullam à se diversam habeat causam, non à nihilo, sed à reali ejus POTENTIAE immensitate esse percipimus, nobis omnino licet cogitare, illum quedammodo idem prestare respectu sui ipsius, quod CAVSA EFFICIENS respectu sui EFFECTVS.* p. 119. Hinc habemus sequentia:

X.

1. Acceptio[n]em negativam in rebus nullum habere fundamentum: at quæ talia sunt, falsa sunt. Falsum ergo erit, secundum Cartesium, Deum A NULLO vel NON AB ALIO esse.

XI.

2. Locutionem illam: Deum esse CAVSAM EFFICIENTEM sui ipsius, non rejici à Cartesio ut impiam & δύσφημη, sed præteriri tantum, ne forse de verbis disputeretur, quasi ejus absurditas non realis, sed tantum verbalis esset.

XII.

3. Idem inde colligitur, quia hoc quod Deus A SE sit, ita exponit, quod nullam A SE DIVERSAM habeat causam. non ausus absolute dicere, quod NULLAM habeat causam, putat enim eum sibi ipsi quodammodo causam esse. p. 117.

XIII.

4. Et quidem EFFICIENTEM, quia in hoc ad immensitatem POTENTIAE recurrit, quæ tantum consideratur in ordine ad OPERATIONS. imo & EFFICIENTIS & EFFECTUS vocabulis distingueatur.

XIV.

5. Quod enim id involvit h[ic]ce verbis: Deum quodammodo idem praestare respectu sui ipsius, quod causa efficiens respectu sui

E 3.

effe-

effectus, eo se se non evolvit. nihil enim idem potest præstare quod causa, nisi ipsum sit causa, & quidem in eodem causæ genere. quam hic EFFICIENTEM esse quilibet videt.

XV.

Idem quam luculentissime patet, ubi dicit, causam illam in qua tantum potentia est, ut rem extra se possum CONSERVET, tanto magis se ipsam sua propria POTENTIA CONSERVARE, neque adeo A SE ESSE. p. 119.

XVI.

Ubi fortissimo nodo constringitur, si enim Deus sua potentia se conservet, ex argumento, quod ea conservet res extra se positas, sequitur eum eadem sua potentia se ipsum produxisse, quia produxit res extra se positas. maxime, quia Cartesius (cum multis) conservationem tantum continuatam creationem esse putat. Et hoc maxime hic quereretur, nam non A SE & AB ALIO magis ad productionem respicit quam ad conservationem.

XVII.

Quæ ut sunt in se falſissima, ita falſum quoque (in quo latebras querit adversarius) nobis omnino hoc licere cogitare. Ut enim attributa quedam Dei per alia velut à priori demonstrantur, propter imperfectionem nostrum concipiendi modum, defusa-

tum.

tum ab ordine quem in creaturis observamus, Theologis non est insolens, sed ut ipsa existentia Dei cogitetur tanquam habens pro causa divinam potentiam, profus ~~αγεόλογος~~ est, nec quicquam simile aut analogum in creaturis reperitur.

XVIII.

Qui ergo talia defendenda sumit (utar verbis Auctoris quartarum Objectionum pag. 246.) Monendum mihi videtur, ut hac attente diligenterque consideret, quia certos scio vix ullum Theologum reperiri posse, qui non ea propositione offendatur, Quod Deus à se ipso sit positive & tanquam à causa.

Analectorum Theologicorum Disputatio XXV.

DE

Deo ut est Ens à se,

ALTEA.

THESIS I.

Uo sensu Deus à se sit, & quam veritati adversa sit opinio Cartesij, superiori Disputatione demonstravimus. Quum autem

F 4 is eo

is eo nomine à propriæ suæ religionis Theologis undique impeteretur, varia ~~κεροφύγη~~ adinvenit in quibus lateret. Ex iis ergo nobis extrahendus est.

I I.

1. Negat se dixisse, imo affirmat negasse, Deum esse causam efficientem sui ipsius, quia dixerit: *idem quodammodo praestare*, quo ostenderit, se non existimare idem esse. Et præmittendo, *nobis omnino licere cogitare*, significasse se, hæc tantum propter imperfectionem intellectus humani sic explicari. Medit. p. 271.

I I I.

Resp. 1. Locutionem hanc, *Deum esse causam efficientem sui ipsius* cum non rejecisse ut falsam, sed præterisse tantum, ne de verbis disputetur, vidimus Disput. præced. thes. II. 12. 2. Hunc cogitandi sive considerandi modum quem *nobis omnino licitum esse* ait, theologæ & naturæ contrarium esse, docuimus ibid. thes. 17. 3. quod recurrat ad *imperfectionem intellectus humani*, repugnat ei quod ante assertuit, nēpe *Negativam acceptionem* hic esse à sola intellectus nostri imbecillitate, suam vero *positivam* à rerum veritate. Medit. p. 118. hic contrarium audi mus. itaque hæc est retractatio magis quam solutio. 4. Nec juvatur imbecillitas intellectus nostri si contrarium ab eo quod in-

in natura reperit concipiatur, sed pervertitur.

IV.

2. Docuisse se ait, nullam rem existere, in cuius causam efficientem non licet inquire, vel, si non habeat, cur illa non indigeat postulare. talem esse Deum, cuius POTENTIA causa sit, sive ratio, cur causa non indigeat. hanc causam, cur causa non indigeat, esse positivam. Medit. p. 184. 271. 272.

V.

• Resp. 1. Et hoc merum effugium est. Aliud enim est quærere rationem cur Deus causa efficiente non indigeat (quæ ratio aliud quam à causa efficiente peti potest) aliud cogitare aliquid quod Deo idem praestet quod causa officiens suo effectui, 2. Ipse auctor hic se prodit, cum ad immensitatem potentie recurrit, ea enim tantum consideratur in ordine ad operationes (v. Disp. præced. thes. 13.) itaque per hoc relabitur ad causam efficientem.

VI.

3. Negat se videre quum de Deo non ut trino, sed ut uno agitur, cur nomen cause tantopere sit fugiendum; præsertim cum existentia Dei demonstrandæ inseriat. Atqui (inquit) considerationem cause efficientis esse primum & præcipuum medium, ne dicam unicum. quod habeamus

mus ad existentiam Dei probandam , puto omnibus esse manifestum. p. 274.

VII.

Resp. 1. Hic manifesto negat nomen causæ in proposita quæstione (nempe an Deus sit à se tanquam à causa) esse fugendum. itaque tergiversationes suas præcedentes in lutum proturbar. 2. Theologiae ignorantiam crassissimam prodit , cum id nomen in Deo ut trino fugiendum concedit,in eodem ut uno non item. Atqui contrarium est verum , nam in doctrina Trinitatis personarum veteres cause vocabulo libere usi sint , in doctrinam autem unitatis divinæ essentiæ , illud nunquam admisserunt. 3. Argumentum à causa efficiente petitum , quo probamus existentiam Dei , non nisi palpabili sophismate hic adhibetur. quo enim sensu eo argumento utimur? An ut Deum esse demonstremus per causam efficientem ipsius Dei , vel aliquid quod Dei respectu rationem causæ efficientis habeat ? an vero , ut ex effectis probetur , Deum omnium quæ extra se existunt causam efficientem esse? hoc posterius est in confessio , prius vero inauditum , tantum abest ut sit unicum medium quo demonstramus Deum esse. quis hoc unquam tentavit præter Cartesium? sed addit :

VIII.

4. Illud autem accurate persequi non possumus,

possimus , nisi licentiam demus animo nostro , in rerum omnium , etiam ipsius Dei , causas efficientes inquirendi : quo enim jure Deum inde exciperemus , priusquam illum existere sit probatum ? p. 274.

IX.

Resp. 1. Hoc jam multo detetius est . Quid ? quia Deum esse omnium rerum causam efficientem è creaturis colligimus , etiam in ipsis Dei causam efficientem inquirendi licentiam habemus ? quasi non per creaturas ad Deum ut causam primam , cuius proinde nullam dari causam intelligimus , ascendamus . id vero excludit inquisitionem de causa Dei efficiente . 2. At , inquit , quo jure Deum inde exciperemus , priusquam illum existere sit probatum ? inquit , in qua ego , quo jure in ejus causam efficientem inquires , quem nondum scias existere ? 3. quod hic supponis non cohæret cum fundamento tuæ demonstrationis , nempe esse nobis ingenitam Dei ideam , ex qua passim ejus existentiam deducis . male ergo in demonstrationis progressu , hoc principium animo cœcutis , & existentiam Dei per causas efficientes , quæ nusquam sunt , venari jubes .

X.

5. Si , inquit , hæc interpretatio (negativa)

tiva) verbi à se admitteretur, nulla posset ab effectibus haberi ratio ad existentiam Dei demonstrandam. ut recte in primis objectionibus ab ipsarum auctore probatum est. ideoque nullo modo est admittenda. p. 275.

X I.

Resp. 1. Ego hanc probationem in-auctore primarum objectionum non invenio. 2. est prorsus inconsequens : Deus non est ab alio, ergo *ex effectibus* ejus existentia demonstrati non potest. quin contrarium inde concluditur : ergo *ex causa efficiente* ea non potest demonstrari. quod est votum.

X I. I.

6. Dicit se, quamvis admiserit, *Deum dici quodammodo posse sui causam*, nullibi tamen illum eodem modo sui *effectum* nominasse, quia scilicet *effectus* ad *efficientem* præcipue soleat referri, & illâ esse ignobilior &c. p. 279.

X I. I. I.

Resp. Hæc ita dicuntur, quasi Cartesius tantum dixerit, *Deum sui causam posse dici*, non autem *efficientem*, ac ne hoc videretur velle, etiam *effectum* vocabulum refugisse, quia id ad *efficientem* soleat referri &c. Verum non ita res habet. nam *efficientis* & *effectus* vocabulis usus est, cum diceret,

diceret, *nobis omnino licere cogitare, Deum idem prestare respectu sui ipsius, quod causa efficiens respectu sui effectus.* pag. 119. Hæc ergo tergiversatio est, non responsio.

XIV.

7. A causa efficiente dejectus, recipit se ad causam formalem, atque ita manifestansit de genere ad genus. hoc ut cum aliquo colore faciat; *Conceprum quendam communem esse ait causa efficientis & formalis, ita scilicet, ut quod est ab alio, sit ab ipso tanquam causa efficiente, quod ait a se, tanquam a causa formalis.* p. 275. v. & p. 272.

XV.

Resp. i. Hæc aberrant ab ostio, ob rationem jam dictam. 2. Nullo modo potest hic sensus esse hujus divisionis, tantum abest ut hoc per se notum sit, quæ enim hæc erit divisio: Omne ens est vel à se formaliter, vel ab alio efficienter? cum hæc membra coincidant in omnibus creaturis, sunt enim à se formaliter (si ita licet loqui) id est per suam, & non per alienam formam, ab alio vero efficienter, puta à Deo. non habent ergo membra hujus divisionis veram oppositionem. 3. Quod ita explicat posterius membrum, ut esse à se formaliter, sit habere talem essentiam, ut *causa efficiente non agat.* ib. ipse incidit in sensum negantem

tem quem oppugnat. hoc modo: Deus per formam, i.e. essentiam suam (ita vox hanc usurpatur. Phil. 2.6. v. & Cartes. p. 278. 279.) talis est, ut causam efficientem nec habeat nec habere possit. hoc autem est esse à se negative, non positive. 4. Quod conceptum quendam communem esse ait, causæ efficientis & formalis, facile damus, sed nunquam probabit, vel formæ
 essentiæ conceptum, extendi ad conceptum causæ efficientis respectu ejusdem. Imo, quod causa efficientis proprium est, ad formalem extendi non posse, ipse fatetur p. 278. quod autem utriusque commune est, quicquid tandem illud sit, vel esse fingatur, non facit ut alterum alterius rationem habeat: quum per differentias oppositas à se invicem dirimantur.

XVI.

8. Quæ affert è Mathematicis, qui conceptum linea circularis quam maxima per conceptum linea recta, conceptum circuli per conceptum polygoni &c. explicare vel demonstrare solent. p. 276. 278. meram ostentationem habent. nam omnes manent in eodem genere, i.e. figura (quæ forma quodam est) at Cartesius transit de genere ad genus, id est, de forma ad efficientem. quale nihil est in fictionibus illis Mathematicis.

XVII.

Ex iis quæ differuimus, consensus distributionem entis à se & ab alio pereram à Cattesio explicatam esse, & propositionem hanc: *Deum esse à se positive, Et ut à causa efficiente, à limine Theologiaz arcendam esse.*

---

2. Tim. 2. 16.

Tὰς δὲ βεβίλας κενοφωνίας πειθάσο·
ἴπι πλεῖον γὰρ προκόψου
ἀστεβέιας.

F I N I S.

Österreichische Nationalbibliothek

Digitized by Google

